

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

x. A

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1946: 9
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1945 ÅRS
UNIVERSITETSBEREDNING

I.

DOCENTINSTITUTIONEN

S T O C K H O L M

1 9 4 6

Statens offentliga utredningar 1946

Kronologisk förteckning

1. Betänkande angående rundradion i Sverige. Dess aktuella behov och riktlinjer för dess framtida verksamhet. Norstedt. 168 s. **K.**
2. Dödfödheten och tidigdödligheten i Sverige. Dess samband med nativitetssänkningen och dess förhållande vid olika former av förlossningsvård samt dess socialmedicinska och befolkningspolitiska betydelse. Av C. Gyllenswärd. Beckman 115 s. **S.**
3. Betänkande med förslag till ändrade grunder för flottningsslågstiftningen m. m. Hægström. 99 s. **Jo.**
4. Betänkande med förslag angående uniformspliktens omfattning för viss personal vid försvarsväsendet. V. Petterson. 59 s. **Fö.**
5. Betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. V. Petterson. 351 s. **S.**
6. Betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. Bilagor. Beckman. 158 s. **S.**
7. Betänkande och förslag rörande åtgärder för att begränsa antalet kontraktsanställt manskap inom krigsmakten. Beckman. 186 s. **Fö.**
8. 1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till boställsordning för folkskolans lärare m. m. Marcus. 146 s. **Fi.**
9. 1945 års universitetsberedning. 1. Docentinstitutionen. Hægström. 62 s. **E.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1946:9
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

1945 ÅRS
UNIVERSITETSBEREDNING

I.
DOCENTINSTITUTIONEN

STOCKHOLM 1946
IVAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI A.B.

480049

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET 1945
KONSTLÖSNINGSFÖRVALNINGEN

1945 ÅRS

UNIVERSITETSBEREDNING

I

DOCENTINSTITUTIONEN

STOCKHOLM 1945

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET

1945

I N N E H Å L L

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet	5
Inledning	7
Docentinstitutionens allmänna utformning	16
Allmän orientering	16
Docentstipendiats undervisningsskyldighet m. m.	22
Förordnande och entledigande av docent	24
Betygssättning av disputationsprov	24
Docents förordnande	26
Docenturs omfattning	27
Docents entledigande	27
Docenternas ekonomiska förhållanden	28
Docentstipendier	28
Forskarstipendier	35
Opponentuppdrag	40
Stockholms och Göteborgs högskolor	40
Avlönings- och pensionsförhållanden för docent- och forskarstipendiater	44
Författningsförslag	53
Kostnader	55
Bilaga. Uppgifter rörande docenternas ställning åren 1900—1945	57

INNEHÅLL

56	Skrytske till statshuset och boken för vetenskapshögskolan
7	Inledning
10	Docentinstitutionens tillkomst och utveckling
14	Allmän översikt
22	Docentinstitutionens underverksskyldighet m. m.
24	Kontorarie och entledigande av docent
24	Betydelse af docentinstitutionen
28	Docents förtjänande
27	Docents anställning
31	Docents entledigande
38	Docentens ekonomiska förhållanden
38	Docentipensum
38	Förtjänstbrevet
40	Opportunitetsdag
40	Stockholms och Göteborgs högskolor
44	Avlösning- och pensumförhållanden för docent- och forskaripensumister
53	Förtjänstbrevet
55	Kostnader
57	Höga. Uppgifter rörande docenternas ställning åren 1900—1945

Till

*Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastik-
departementet.*

Genom beslut den 22 juni 1945 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att

tillkalla högst femton sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning och avgiva förslag beträffande universitetsorganisationen och därmed sammanhängande frågor,

bland de sakkunniga utse ordförande och vice ordförande att leda utredningsarbetet,

utse sekreterare åt de sakkunniga samt

i den utsträckning så befunnas erforderligt, tillkalla ämnesrepresentanter och andra experter för att stå till de sakkunnigas förfogande för överläggningar och samråd. Därjämte bemyndigade Kungl. Maj:t de sakkunniga att från ämbetsverk och övriga myndigheter infordra de uppgifter, som för arbetet kunde erfordras.

Den 16 juli 1945 tillkallade departementschefen såsom sakkunniga för nämnda ändamål professorn vid Stockholms högskola K. I. Agge, professorn vid Göteborgs högskola G. Aspelin, professorn vid universitetet i Uppsala G. O. I. Gunnarsson, professorn vid universitetet i Lund A. R. Hadding, professorn vid universitetet i Uppsala W. Ph. A. Hult, vårdaren av Bernadotteska familjearkivet, docenten vid samma universitet T. A. M. Höjer, professorn vid universitetet i Lund S. G. Kjällerström, professor emeritus H. E. H. Löfstedt, rektorn vid Hvitfeldtska högre allmänna läroverket i Göteborg S. J. E. Ohlon, ledamoten av riksdagens första kammare, lektorn vid högre allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm I. H. E. Pauli, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren G. H. Svensson i Grönvik, professorn vid universitetet i Uppsala A. W. K. Tiselius, kanslern för rikets universitet B. Ö. Undén, ledamoten av riksdagens första kammare, direktören K. K. Wistrand och ordföranden i Sveriges förenade studentkårer,

medicine licentiaten S. Wolontis, varvid samtidigt uppdrogs åt Undén och Löfstedt att såsom ordförande respektive vice ordförande leda utredningsarbetet samt åt professorn vid universitetet i Uppsala N. E. M. Lönnroth att vara huvudsekreterare hos de sakkunniga.

Sedan Undén efter utnämning till minister för utrikes ärendena blivit förhindrad att fullgöra omförmälda uppdrag såsom ledamot och ordförande, tillkallade departementschefen den 1 augusti 1945 förutvarande statsrådet, professorn vid Göteborgs högskola G. Andrén såsom sakkunnig i Undéns ställe samt uppdrog åt Andrén att såsom ordförande leda utredningsarbetet.

Genom beslut den 15 november 1945 bemyndigade Kungl. Maj:t departementschefen att tillkalla ytterligare en sakkunnig, med anledning varav departementschefen samma dag tillkallade professorn vid universitetet i Uppsala F. G. Blix.

Den 12 oktober 1945 uppdrog departementschefen åt amanuensen i ecklesiastikdepartementet C. A. Bruno att tjänstgöra såsom biträdande sekreterare hos de sakkunniga.

De sakkunniga, som antagit namnet *1945 års universitetsberedning*, ha för sitt arbete infordrat uppgifter från samtliga professorer vid universiteten, karolinska institutet samt Stockholms och Göteborgs högskolor angående vissa önskemål för personalfrågornas ordnande. Vid behandlingen av vissa löne- och pensionsfrågor har beredningen rådfört sig med t. f. kanslirådet i finansdepartementet N. M. af Malmborg.

I anledning av remiss avgav beredningen den 25 oktober 1945 utlåtande i ärende angående återbesättande av en lektorstjänst vid högre allmänna läroverket i Uppsala och en lektorstjänst vid folkskoleseminariet i Lund, vilka tjänster innehades av universitetslektorer.

De sakkunniga få härmed avgiva första delen av sitt betänkande.

Stockholm den 28 december 1945.

GEORG ANDRÉN

IVAR AGGE	GUNNAR ASPELIN	GUNNAR BLIX
GUNNAR GUNNARSSON	ASSAR HADDING	PHILLIPS HULT
TORVALD HÖJER	SVEN KJÖLLERSTRÖM	EINAR LÖFSTEDT
SVEN EM. OHLON	IVAN PAULI	HJALMAR SVENSSON
ARNE TISELIUS	KARL WISTRAND	SIGVARD WOLONTIS

/ Erik Lönnroth

Inledning.

Universitetsberedningens direktiv återfinnas i ett yttrande till statsrådsprotokollet den 22 juni 1945 av chefen för ecklesiastikdepartementet av följande lydelse:

Den 13 januari 1933 tillsattes den s. k. universitetsberedningen. Dess uppgift var främst att undersöka de akademiska läroanstalternas verksamhet och organisation i syfte att utreda, huruvida man genom större planmässighet och intimare samarbete kunde på vissa punkter åstadkomma besparingar av anslagen till nämnda lärosäten och härigenom få möjlighet att utan en eljest ofrånkomlig ökning av dessa anslag förbättra och utveckla universitetsorganisationen. Det skulle emellertid även tillkomma beredningen att utan anläggande av direkta besparingssynpunkter undersöka förefintliga möjligheter att på ett effektivare och rationellare sätt organisera det vetenskapliga arbetet i landet. Slutligen skulle beredningen verkställa en översyn av det akademiska examensväsendet. I direktiven för denna utredning framhöll dåvarande departementschefen, att den svenska universitetsorganisationen under det senaste halvsekle kunnat uppvisa en enastående och storartad utveckling, vilken på ett för landet i allo lyckligt sätt löpt parallellt med det allmänna kulturlevets skiftningar och med den vetenskapliga forskningens fördjupning och expansion. Vidare uttalades, att våra universitet vid denna tidpunkt stodo såsom fullt jämförliga delägare i den internationella vetenskapliga intressegemenskapen.

I sitt slutliga yttrande, vilket framlades den 7 oktober 1937, föreslog universitetsberedningen en rad organisatoriska förändringar av dels allmän, dels speciell natur. Åtskilliga av de senare förslagen, främst avseende inrättande av nya lärarebefattningar, ha numera genomförts.

Under senare år ha särskilda sidor av det svenska universitetsväsendet gjorts till föremål för ytterligare utredning. Sålunda har åt de den 10 juni 1938 tillkallade läkarutbildningssakkunniga uppdragits att verkställa utredning och framlägga förslag beträffande läkarutbildningens ordnande. Den 7 juni 1940 uppdrog Kungl. Maj:t åt biskopen Y. Brilioth att verkställa utredning rörande ändring av gällande bestämmelser ifråga om prästutbildningen. Den 14 juli 1942 överlämnade utredningsmannen betänkande jämte förslag i ämnet. Sedan denna utredning varit föremål för remissbehandling, tillkallades den 22 februari 1944 särskilda sakkunniga att verkställa viss överarbetning av förslaget. Denna överarbetning är numera slutförd, i och med att de sakkunniga med skrivelse den 1 december 1944 överlämnat betänkande med förslag rörande ändring av gällande bestämmelser ifråga om prästutbildningen.

Senast berörda utredningar ha behandlat vissa frågor angående de medicinska, respektive teologiska fakulteternas personalorganisation. Andra sidor av universitetens uppgifter och behov belysas i två nyligen slutförda utredningar, den ena rörande organisatoriska åtgärder för den medicinska forskningens främjande, den andra angående inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd. Huvudupp-

giften för dessa båda utredningar har varit att pröva lämpliga utvägar för att vidga och intensifiera forskningen inom respektive ämnesområden. De universitetsorganisatoriska problemen och de spörsmål, som beröra den akademiska undervisningen och examinationen ha däremot icke ingått i dessa utredningars arbetsprogram.

I förevarande hänseende intar den ännu icke avslutade utredningen rörande den matematisk-naturvetenskapliga forskningen i viss mån en särställning. Direktiven för sistnämnda sakkunniga, vilka tillkallades den 12 augusti 1944, lämna nämligen utredningsmännen frihet att framlägga förslag till en eventuell utbyggnad av läroorganisationen inom de matematisk-naturvetenskapliga ämnena och ange såsom en uppgift för utredningen att söka klarlägga här ifrågavarande institutioners behov av materiell utrustning.

Av det utredningsarbete, som sålunda under de senaste åren bedrivits inom olika avsnitt av universitetens verksamhetsområde, har framgått, att universitetens ställning och möjligheter synbarligen ha bedömts alltför optimistiskt under 1930-talet. Det har även framhållits, att de akademiska lärosätena och forskningsinstitutionerna i vårt land icke blivit satta i tillfälle att följa med den forcerade utveckling, som under de senaste åren ägt rum på motsvarande områden flerstädes utomlands, exempelvis i Förenta staterna, England, Schweiz och Sovjetunionen.

Även om anslagen till vetenskaplig forskning ökas, ha universiteten andra behov som vänta att bli tillgodosedda. Innan man kan närmare ingå på frågan, vilka dessa behov äro, är det nödvändigt att söka bilda sig en uppfattning om, var vi på detta område idag stå. För att giva en allmän föreställning om universitetens ekonomiska förutsättningar har i efterföljande tabell 1 sammanställts uppgifter rörande utvecklingen av de egentliga universitetsanslagen, varvid samtidigt angivits dessa anslags andel dels i åttonde huvudtitelns slutsumma, dels i de sammanlagda driftutgifterna på riksstaten.

Tabell 1.

	1905	1924/25	1944/45	1945/46
Belopp	1 076 000	2 760 725	6 654 600	8 376 100
% av VIII:e ht	5.75	2.25	2.16	2.48
% av statsutgifterna å driftbudgeten	0.673	0.474	0.229	0.301

Såsom framgår av den lämnade sammanställningen, har — trots stegringen av universitetsanslagens belopp — ifrågavarande anslags andel av utgifterna såväl under åttonde huvudtiteln som under riksstaten i dess helhet kraftigt minskats fram till och med innevarande budgetår. Den betydande såväl relativa som absoluta uppgången mellan budgetåret 1944/45 och budgetåret 1945/46 återspeglar i främsta rummet de förslag till höjning av anslagen till forskning samt materiell utrustning, som bifallits av innevarande års riksdag. Däremot ha å senare tid icke vidtagits några mera avsevärda och kostnadskrävande förändringar i universitetsorganisationen. Utvecklingen av anslagsbeloppen kan givetvis icke i och för sig tagas till intäkt för ett påstående, att universiteten äro missgynnade absolut sett. Medan upprätthållandet av den högre undervisningen sedan gammalt ansetts väsentligen vara en statens uppgift, ha under de årtionden, som jämförelsen omfattar, statens ekonomiska åtaganden avsevärt vidgats och omsluta nu väsentligt

större områden av samhällslivet än vad för fyrtio år sedan var fallet. Härav följer helt naturligt, att utgifterna för ett gammalt statsändamål i flertalet fall uppvisa en proportionsvis långsammare tillväxt än utgifterna för nya dylika ändamål. Men den relativt långsamma takten i stegringen av universitetsanslagen är dock så framträdande, att den påkallar närmare uppmärksamhet. En konkretare uppfattning om universitetens resurser och möjligheter att följa med i tidsutvecklingen får man, om man sammanställer siffrorna för antalet vid universitet och högskolor verksamma lärare i professorsställning å ena sidan och antalet inskrivna studerande å andra sidan. I tabell 2 här nedan har en dylik sammanställning gjorts.

Tabell 2.

År:	Antal inskrivna studenter			Antal professorer			Antal studenter per professor		
	1905	1925	1945	1905	1925	1945	1905	1925	1945
Universitetet i Uppsala	1 513	2 847	4 131	36	70	75	42.03	40.67	55.08
Universitetet i Lund	769	1 812	2 685	31	61	64	24.81	29.70	41.95
Stockholms högskola	113	1 052	1 926	10	24	36	11.30	43.83	53.50
Göteborgs högskola	91	315	449	12	19	19	7.58	16.58	23.63
Karolinska mediko-kirurgiska institutet	266	855	933	22	24	29	12.09	35.63	32.17

Tabellen belyser på ett åskådligt sätt, hur proportionen mellan lärare och studerande förskjutits i den riktningen, att universitetslärarna numera genomsnittligt ha att undervisa och handleda ett väsentligt större antal studerande än som tidigare var fallet. Förskjutningen i ogynnsam riktning är mera framträdande under 20-årsperioden 1925—1945 än under de närmast föregående två årtiondena. Inom vissa fakulteter och sektioner, särskilt de juridiska fakulteterna och de humanistiska sektionerna, ha förhållandena utvecklats så, att man numera kan tala om en starkt framträdande disproportion mellan antalet studerande och antalet ordinarie akademiska lärare.

För att vinna en mera detaljerad överblick över de problem, inför vilka universitetet ställts på grund av dels den vetenskapliga utvecklingen, dels den starkt stegrade tillströmningen av studerande, ha under loppet av våren 1945 överläggningar ägt rum mellan chefen för ecklesiastikdepartementet och kanslern för rikets universitet å ena sidan samt representanter för universiteten i Uppsala och Lund ävensom Stockholms högskola och Göteborgs högskola å andra sidan. Jag torde i det följande få något beröra de frågor, som vid dessa överläggningar stått i förgrunden.

Personalfrågor. Från såväl de båda universitetens som de båda högskolornas sida har framhållits önskvärdheten av en betydande utvidgning av antalet avlönade lärarkrafter. Till stöd härför har åberopats svårigheten att under nuvarande förhållanden på ett nöjaktigt sätt tillgodose de behov, som uppställas av universitetens och högskolornas tvenne huvuduppgifter, forskningen och undervisningen. Sålunda har humanistiska sektionen vid Lunds universitet anfört:

Disproportionen mellan lärarkrafterna och de studerandes antal skadar universitetet i deras dubbla uppgift att vara härda för vetenskaplig forskning och anstalter för vetenskaplig undervisning. Var och en som står mitt uppe i arbetet vet, att det

förhåller sig så. Att undervisningen därav blir lidande, är självklart. När det gäller den humanistiska sektionen, blir den det så mycket mer som undervisningens former under det sistförflutna kvartsseklet undergått en stark förskjutning från föreläsningar till seminarieövningar. Utvecklingen av seminarieövningarna, i sig själv betingad av studentantalets tillväxt och utveckling i övrigt, kräver emellertid betydligt fler lärarkrafter än nu, om verklig effektivitet skall uppnås. Särskilt i de alltför stora proseminarieavdelningarna kunna de studerande trots lärarnas på den ansträngande uppgiften nedlagda möda omöjligen i önskvärd mån få den personliga handledning och den träning i självverksamhet, som med denna undervisningsform är avsett.

De i detta yttrande anförda synpunkterna äga självfallet tillämpning på alla ämnen inom olika fakulteter, där seminarieövningar förekomma. Humanistiska sektionens i Uppsala dekanus har på sektionens vägnar härom anført följande.

Professorernas undervisning och administrativa uppgifter taga för närvarande en oskäligen stor del av arbetstiden i anspråk till förfång för deras möjligheter att bedriva forskning. En minskning av professorernas undervisningsskyldighet bör därför övervägas, men som det samtidigt föreligger ett behov av ökad undervisning, om studietiden skall kunna förkortas och bli fullt effektiv, anser sektionen, att professorerna böra erhålla härför nödiga biträdande lärare. Bristen på biträdande lärarkrafter har alltför länge inneburit en misshushållning med professorernas arbetstid och även med studenternas.

Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola har uttalat, att det med fullt fog kan göras gällande, att den vetenskapliga forskningen är eftersatt. Enligt avdelningens åsikt räcka de fåtaliga lärarkrafterna icke till, enär nästan hela deras tid upptages av undervisnings- och examinationsarbete.

Den matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet har givit uttryck för uppfattningen, att den elementära undervisningen enligt nuvarande ordning kräver alltför mycket av professorernas tid till förfång för deras forskningsarbete. Detta innebär enligt sektionens mening, att den vetenskapliga skickligheten, som ju i första hand skall vara avgörande vid tillsättningen av en professor, på ett föga rationellt sätt utnyttjas. Sektionen har framhållit, att den mest krävande och med hänsyn till utbildning av forskare betydelsefullaste undervisningen består i handledning vid vetenskapliga arbeten, samt att de mest kvalificerade krafterna böra sparas för denna form av undervisning. Detta skulle möjliggöras genom minskning av professorernas undervisningsskyldighet och inrättandet av ett antal nya befattningar såsom biträdande lärare för upprätthållande av den elementära undervisningen. Liknande synpunkter ha framförts från Göteborgs högskolas sida.

Med spørsmålet om inrättande av ett större antal befattningar såsom biträdande lärare sammanhänger nära frågan om docentinstitutionen och dess framtida utformning. En talesman för humanistiska sektionen i Lund har förordat användandet av docenter för handledning av högre studier och vetenskaplig utbildning utan att ifrågasätta särskilda biträdande lärarbefattningar. Från andra håll har emellertid förutsatts bibehållande av det nuvarande systemet med docentstipendiater vid sidan av särskilda biträdande lärare. Stats- och rättsvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola har sålunda förordat en ökning av antalet docentstipendiater och inrättande av befattningar som biträdande lärare utan att angiva de sistnämnda ställning i förhållande till docenterna. Både den humanistiska och den matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala ha förordat, att biträdande lärarbefattningar och ett ökat antal docentstipendiater inrättas, varvid de biträdande lärarna förutsätts erhålla tjänsteställning, motsvarande de redan förefintliga biträdande

lärarna i matematik och geografi. Den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola har uttalat, att tjänstekategorien biträdande lärare bör erhålla en mera enhetlig och fixerad ställning och ifrågasätter, huruvida icke dessa befattningar böra i lönehänseende jämföras med läroverkslärarna dock med kravet, att innehavarens kompetens skall vara i huvudsak jämförbar med professors. Avdelningen anser, att docentstipendierna böra helt befrias från undervisnings-skyldighet, medan den matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala däremot har uttalat sig för bibehållande av denna skyldighet, dock alternativt utbytt mot administrativa åligganden vid institutionerna.

I detta sammanhang torde jag få erinra om, att 1938 års docentutredning i sitt den 14 september 1939 avgivna betänkande framlagt förslag till en rad åtgärder, syftande till en förbättring av docenternas ställning vid landets universitet och högskolor. Vissa av dessa förslag ha numera genomförts, men flertalet har ännu icke föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida.

Bland dessa må särskilt framhållas följande.

Utredningen har ansett, att behovet av propedeutisk undervisning icke enbart eller ens huvudsakligen bör tillgodoses genom de stipendierade docenterna, varför särskilda anordningar föreslagits för att tillgodose universitetens behov av medel för uppehållande av dylik undervisning. Utredningen har vidare förordat en ökning av antalet docentstipendier och en höjning av stipendiernas storlek från 6 000 kronor till 8 000 kronor. Jämknings- och preciserings- förordats ifråga om bestämmelserna rörande docentstipendiats tjänstgöringsskyldighet, förmåner under sjukdom och rätt att inneha bisysslor. Ytterligare har utredningen, med utgångspunkt från att forskarstipendiernas grundkaraktär bibehållas, förordat en väsentlig ökning av såväl antalet dylika stipendier som av stipendiebeloppet; det sistnämnda föreslås höjt från 7 000 kronor till 9 000 kronor. Utredningen har även framlagt förslag till revision av gällande bestämmelser ifråga om docentstipendiat, som förordnas att uppehålla professor. Slutligen har utredningen hemställt om åtgärder för underlättande av docents övergång till annan levnadsbana, varvid främst ifrågasatts rätt att i ökad utsträckning tillgodoräkna doktorsgrad och docenttjänstgöring för befordran, ävensom rätt att tillgodoräkna vissa docentår för placering och uppflyttning i löneklass. Ytterligare ett problem, som utredningen i detta sammanhang upptagit till behandling, är frågan om docenters rätt att räkna tjänsteår för erhållande av pension. Därvid har föreslagits en utsträckning av de grunder, som antagits i fråga om rätt för professor och laborator att som tjänsteår för pension inberäkna sin docenttid, att gälla även docent, som övergått till annan statstjänst.

Flertalet av sistnämnda spörsmål har ånyo upptagits till behandling i en av docentföreningarna vid statsuniversiteten, karolinska institutet samt Stockholms och Göteborgs högskolor verkställd utredning, vilken ingivits till Kungl. Maj:t den 15 februari 1945. Med framhållande av nödvändigheten av en väsentlig utbyggnad av antalet högre vetenskapliga befattningar vid de akademiska lärosätena och en avsevärd förbättring av docenternas ekonomiska villkor ha ifrågavarande föreningar hemställt, att en närmare utredning måtte verkställas rörande dessa läroanstalters utbyggande och anpassning efter den moderna forskningens och undervisningens krav.

Vid sidan av den centrala frågan om en reglering av antalet lärarbefattningar och docenturer och en förbättring av de därmed förbundna ekonomiska villkoren har under överläggningarna med universitetens representanter jämväl uttryckts önskemål om inrättande av andra lärar- och forskarbefattningar. Behovet av forsknings-assistenter och forskningsamanuenser har sålunda särskilt understrukits av den

matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala, den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola samt juridiska fakulteten i Lund.

För att säkerställa en från grunden förbättrad rekrytering av vårt lands vetenskapliga institutioner har slutligen från samtliga universitet och högskolor betonats önskvärdheten av att tillräckligt många och tillräckligt stora stipendier av statsmedel ställas till förfogande för högre vetenskapliga studier. I detta sammanhang erinrar jag om, att sedan ett antal år tillbaka vid de juridiska fakulteterna och vid de tekniska högskolorna utgå licentandstipendier, vilkas belopp satts till 2 500 kronor. I enlighet med propositionen nr 301 till innevarande års riksdag har riksdagen beslutat inrättande av ett antal stipendier av samma storleksordning för högre medicinska studier vid universiteten, karolinska institutet samt de medicinska fackhögskolorna. Ett genomgående önskemål vid de nu ifrågavarande överläggningarna har vidare varit, att ökade medel måtte ställas till förfogande såsom bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar ävensom för tryckning av annan vetenskaplig litteratur och handböcker samt för utgivande av kompendier.

Institutionsfrågor. För att främja svensk vetenskaplig forskning och hålla denna uppe på en skäligen internationell standard har en utbyggnad av de vetenskapliga institutionerna allmänt ansetts ofrånkomlig. Önskemål härom ha uttalats icke blott från företrädarna för de medicinska och naturvetenskapliga ämnena utan jämväl av målsmän för övriga discipliner, icke minst de humanistiska. Under framhållande av att betydande behov av modernisering och utvidgning successivt vuxit fram under de senaste åren, ha önskemål framförts om avsevärda byggnadsanslag och höjningar av nu utgående materielanslag. Särskilt har understrukits vikten av att seminariebibliotekens och därmed jämförliga institutioners behov av lokaler och utrustning bli bättre tillgodosedda än hittills. I samband härmed ha framförts önskingar om en väsentlig utökning av antalet medhjälpare för laborationer, räknearbeten, skrivgöromål o. s. v.

Sammanfattningsvis kan sägas, att de framställningar, som gjorts från universitetens och de därmed jämställda högskolornas sida om en förstärkning av dessa lärosätens personella och materiella resurser, i stort sett följa samma huvudlinjer, medan i detaljfrågor önskemålen starkt växla. Någon systematisk avvägning mellan angelägnare och mindre angelägna behov har däremot mera sällan skett. Dock ger det genom överläggningarna samlade materialet en överskådlig bild av universitetens och högskolornas behov av ett ökat stöd från statsmakternas sida. Självfallet tarva emellertid de framlagda önskemålen en noggrann bearbetning samt en sovrning och avvägning.

För att verkställa en utredning och översyn i detta hänseende torde särskilda sakkunniga, till antalet förslagsvis femton, böra tillkallas inom ecklesiastikdepartementet. Med utgångspunkt från universitetens fundamentala betydelse för den nationella kulturen och det mellanfolkliga kulturutbytet böra de sakkunniga inrikta utredningsarbetet på åtgärder, syftande till att befästa och vidga de akademiska lärosätenas möjligheter att göra en insats på den högre utbildningens och den vetenskapliga forskningens områden, som är helt i nivå med vad som fordras och presteras inom de främsta kulturnationerna. Det synes önskvärt, att de sakkunniga i främsta rummet uppehålla sig vid de stora linjerna och söka utstaka huvuddragen för den akademiska undervisningens utveckling samt föreslå utvägar för forskningens främjande. De böra i enlighet härmed i första hand upptaga de allmänna och för de skilda lärosätena och fakulteterna gemensamma frågorna, men det bör å andra sidan icke vara dem betaget att ingå jämväl på spörsmål av mera speciell natur, om så finnes påkallat. Jag erinrar härvid om att de humanistiska studierna

icke varit föremål för speciella, mera ingående utredningar under senare år. På detta område föreligga ett flertal reformkrav, som tarva närmare belysning. Sålunda förtjäna övervägas möjligheterna att ge den kulturhistoriskt orienterade filologien större utrymme vid språkstudierna än den för närvarande har. Vad den juridiska undervisningen beträffar, ha vissa spörsmål upptagits till behandling inom 1943 års domarutredning å ena sidan och socialutbildningssakkunniga å andra sidan. Men på detta område finnas det oaktat åtskilliga frågor, som påkalla uppmärksamhet, inte minst sådana som gälla en eventuell uppdelning av undervisningsskyldigheten mellan professorer och biträdande lärare.

Flertalet specialfrågor böra emellertid hänskjutas till utredning i annan ordning. Sålunda avser jag att i annat sammanhang hemställa om bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för översyn av det tidigare omnämnda förslaget om inrättande av ett samhällsvetenskapligt forskningsråd; sistnämnda sakkunniga böra granska socialvetenskapernas ställning överhuvudtaget vid våra universitet och högskolor. Likaledes bör i särskild ordning de medicinska institutionernas utrustningsbehov överses.

Utredningen bör icke begränsas till att avse statsuniversiteten utan bör till behandling upptaga även förhållandena vid Stockholms högskola och Göteborgs högskola, varvid de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten vid sistnämnda läroanstalter böra ägnas ingående prövning; härvid må dock uppmärksammas, att en specialfråga, nämligen spörsmålet om statsbidrag åt den matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola, i enlighet med ett av riksdagen i fjol gjort uttalande för närvarande är föremål för särskild utredning.

Universitetens ställning i förhållande till vårt bildnings- och utbildningsväsende i övrigt bör bli föremål för undersökning, varvid de sakkunniga böra beakta konsekvenserna för de fria akademiska studiebanorna av läroverksutbildningens demokratisering; ett av målen bör härvid vara, att kvarstående ekonomiska hinder för studielämplig ungdom att vinna inträde vid universiteten och de allmänna högskolorna undanröjas. Ingående uppmärksamhet bör vidare ägnas den med åren alltmer stegrade konkurrensen om studiebegåvningarna från olika specialhögskolors sida, vid vilka en på betygspoäng grundad intagnings spärr finnes anordnad eller tillämpas.

En fast grundval för en bedömning av läget i dessa hänseenden — ej blott i närvarande stund utan jämväl framdeles — kan icke vinnas utan en förbättrad universitetsstatistik. Genom kungörelsen den 13 maj 1937 (nr 224) med vissa föreskrifter rörande universitets- och högskolestatistik togs första steget mot ett rationellt införskaffande av uppgifter på detta område. Den utformning, universitetsstatistiken erhöi genom nämnda kungörelse, var emellertid allenast preliminär; den avsågs skola, sedan närmare erfarenheter vunnits, kompletteras och utbyggas. Under de gångna åren har behov av en utbyggnad och förbättring av statistiken visat sig föreligga särskilt för följande ändamål, nämligen för uppgörande av rationella studieordningar, för arbetsmarknadsprognoser för de akademiska yrkena och för genomförandet av studentsociala undersökningar. De sakkunniga böra — i enlighet med önskemål som framförts från vederbörande studentorganisationer — uppmärksamma denna fråga och avgiva förslag till dess lösning.

Huvudvikten vid utredningsarbetet synes emellertid, enligt vad de förberedande överläggningarna i ärendet givit vid handen, böra läggas på åtgärder inom det universitetsorganisatoriska området. De akademiska lärarnas nuvarande fåtalighet i förhållande till antalet studenter påkallar en översyn av antalet lärarbefattningar och av dessa befattningshavares arbetsförhållanden. Möjligheterna för professorerna

att i ökad utsträckning ägna sin tid åt vetenskaplig forskning och åt handledandet av mera avancerade lärjungar böra sålunda undersökas. På grundval av jämförelser med förhållandena i våra nordiska grannländer och i de viktigaste kulturländerna i övrigt, böra de sakkunniga söka bilda sig en uppfattning om den lämpliga avvägningen mellan undervisnings- och forskningsuppgifterna för de akademiska lärarnas vidkommande. Behovet av lärarbefattningar må i samband härmed upptagas till prövning, i den mån detta spörsmål icke faller inom ramen för i andra sammanhang bedrivna mera speciella undersökningar. Jag förutsätter emellertid, att en viss försiktighet iakttages ifråga om framläggande av förslag om inrättande av nya professurer, bland annat på det sätt att dylika befattningar föreslås allenast, när betingelser kunna anses vara förhanden att erhålla ett tillräckligt antal kompetenta sökande. Större vikt bör för närvarande läggas vid önskvärdenheten att successivt frambringa en stab av vetenskapligt väl rustade lärarkrafter och forskare vid de akademiska lärosätena och de med dem samarbetande vetenskapliga institutionerna och lärda verken. För den skull synas docentinstitutionen och frågan om en ökning av antalet biträdande lärarbefattningar böra upptagas till ingående behandling av de sakkunniga. I samband härmed böra förslag utarbetas beträffande anställningsvillkoren för ifrågavarande typer av befattningshavare, varvid syftet bör vara att söka åvägbringa en avvägning mellan å ena sidan önskemålet om tillbörlig trygghet för den enskilde och å andra sidan universitetens intresse av en viss rörlighet och förnyelse på dessa poster. Frågan om inrättande av särskilda forskarbefattningar samt rörliga professurer och docenturer förtjänar jämväl att uppmärksammas.

Särskilt beträffande universitetens och högskolornas byggnadsfrågor samt institutionernas anslagsbehov är det av vikt, att de sakkunniga icke fördjupa sig i detaljer; dylika frågor synas med större fördel böra göras till föremål för särskilda undersökningar. Även på detta område möta emellertid gemensamma frågor, som lämpligen böra upptagas till prövning i detta sammanhang, exempelvis spörsmålen om de tekniska hjälpkrafternas löneställning, frågan om anslag till skrivhjälp samt resependier för universitetslärare och vetenskapsidkare.

Ett centralt problem, som de sakkunniga böra ägna ingående uppmärksamhet, utgör frågan om förbättrade möjligheter för publicering av den vetenskapliga forskningens resultat. Det är önskvärt, att de sakkunniga verkställa en översyn över förefintliga vetenskapliga tidskrifter och av de till dessa utgående statsanslagen. Frågan i vilken utsträckning härutöver särskilda medel böra ställas till lärosätenas och fakulteternas förfogande för publikationsverksamhet bör jämväl uppmärksammas.

Jag förutsätter, att en vägledande synpunkt för de sakkunniga kommer att vara önskvärdenheten av att den akademiska forskningens och undervisningens frihet lämnas oförkränkt. Den akademiska självstyrelsen är sedan gammalt en god garanti för den vetenskapliga forskningens frihet och bör i full utsträckning upprätthållas. Åtskilliga av de framkomna reformförslagen kunna och böra förverkligas utan reglerande bestämmelser från statsmakternas sida. Detta torde vara fallet med exempelvis de uppslag till förbättringar, vilka ha avseende å undervisningens metodik samt fördelningen av vissa slag av arbetsuppgifter mellan lärare av olika kategorier. Vad i synnerhet beträffar föreläsningarnas ersättande med seminarieövningar samt tryckta läroböcker och kompendier — vilka problem väsentligen falla inom detta komplex av frågor — utgår jag från att de sakkunniga skola finna det angeläget att förskaffa sig ingående kännedom om de studerandes önskemål och åsikter.

Genomförandet av de sakkunnigas program förutsätter en nära samverkan mellan de sakkunniga och den i föl tillästa utredningen för den matematisk-naturvetenskapliga forskningen. Jag förutsätter att detta samarbete kommer att genomföras på det sätt, att frågor rörande de matematisk-naturvetenskapliga fakulteternas och institutionernas organisation och anslagsbehov i detalj utredas av den sistnämnda sakkunnigberedningen, medan däremot principiella spörsmål rörande exempelvis befattningshavarnas löneställning, grunderna för anslag till vetenskapliga publikationer o. s. v. hänskjutas till de nu tillämnade sakkunniga.

En vägledande synpunkt för utredningsarbetet bör slutligen vara önskvärdheten att snabbt ernå praktiskt genomförbara resultat. För den skull synes det lämpligt, att utredningsmaterialet och de sakkunnigas därpå grundade förslag successivt framläggas i var för sig avgränsade betänkanden och promemorior. De sakkunniga böra vara oförhindrade att arbeta på sektioner samt att, när så erfordras, anlita ämnesrepresentanter och andra experter.

Såsom av direktiven framgår, åligger det universitetsberedningen att taga ställning till ett komplex av synnerligen omfattande frågor. Några av dessa kunna anses vara på viktiga punkter förberedda av tidigare utredningar, medan andra ej på länge belysts av sakkunniggranskningar av denna art. Universitetsberedningen har funnit, att om samtliga frågor skulle upptagas till behandling i ett enhetligt betänkande, det skulle komma att gå alltför lång tid, innan något resultat av beredningens arbete kunde framläggas. Med hänsyn till att vissa till beredningen hänskjutna frågor kräva snar lösning, har denna därför bestämt sig för att såvitt möjligt granska dessa frågor var för sig och framlägga särskilda betänkanden över dem.

Beredningen har under de månader den varit verksam i första rummet behandlat universitetens och högskolornas personalfrågor. Beträffande en kategori befattningshavare, docenterna, ha viktiga förarbeten utförts av 1938 års docentutredning, vars betänkande (stat. off. utr. 1939: 41) ännu i sina huvuddelar kan sägas ha aktualitet. Det har för universitetsberedningen fallit sig naturligt att i första hand upptaga docentfrågan till prövning, helst som denna hör till de frågor, som snarast kräva sin lösning, och att på väsentliga punkter anknyta till docentutredningens förslag. Självfallet är, att docentfrågan ej kunnat helt frigöras från de andra universitetsproblem, med vilka den naturligt hör samman, och en del av dessa, exempelvis docenters övergång till annan levnadsbana samt frågan om biträdande lärare, komma att behandlas först i det samlade betänkande över universitetens och högskolornas personalfrågor, som beredningen hoppas kunna framlägga i god tid före 1947 års riksdag. En följd härav har blivit, att beredningens föreliggande förslag på några punkter kommit att röra sig om preliminära åtgärder inom ramen för det större förslag till personalfrågornas lösning, som är under utarbetande.

Docentinstitutionens allmänna utformning.

Allmän orientering.

Då 1945 års universitetsberedning tagit som sin första uppgift att avgiva betänkande i docentfrågan, sker det i klart medvetande om att denna oupplösligt hänger samman med övriga frågor, som beröra forskning och undervisning vid Sveriges universitet och högskolor. Beredningen har i sitt arbete vederbörligen tagit hänsyn till detta samband. I första hand har det inneburit, att vissa allmänna synpunkter, som beröra universitetsproblemen i deras helhet, varit vägledande för beredningen i dess ställningstagande till docentfrågan.

Främst bland dessa synpunkter kommer hänsynen till forskningsarbetets stigande betydelse för våra dagars samhälle och mänskliga samlevnad. Beträffande en del vetenskaper, särskilt de medicinska och naturvetenskaperna, vilkas vikt för den materiella odlingens framåtskridande mera omedelbart faller i ögonen och därför är mera allmänt erkänd, har denna forskningens betydelse uppmärksammats av statsmakterna i samband med vissa åtgärder för nämnda vetenskapers främjande. Även socialvetenskapernas, inklusive rättsvetenskapens, roll i fråga om samhällslivets och samhällsorganisationens utveckling får anses allmänt erkänd. Däremot torde det inflytande på våra dagars samhälls- och kulturliv, som utövas av de övriga humanistiska vetenskaperna — till vilka även de teologiska kunna räknas — ofta i mindre grad ha uppmärksammats, och dessa vetenskaper ha ej i så stor utsträckning blivit föremål för uppmuntran från det allmännas sida. Det inom dessa vetenskaper bedrivna forskningsarbetet är emellertid av central betydelse för den andliga kulturens utveckling överhuvudtaget och bidrager i hög grad till utformandet av de begrepp, normer och tankegångar, som bestämma inriktningen av människornas och folkens målsättningar och handlande. Detta torde kunna anses belyst ej minst av händelserna i många av Europas länder under den senaste världskrisen.

Det har vidare varit en självfallen utgångspunkt för beredningens arbete, att Sverige icke kan undandraga sig sitt internationella ansvar att efter förmåga bidra till det vetenskapliga forskningsarbetet inom olika ämnesområden, samt att vårt land icke kan lita blott till resultaten av andra länders vetenskapliga verksamhet, då det går att lösa sina speciella sociala och kulturella problem.

Dessa synpunkter ha föranlett beredningen att vid sitt ställningstagande till docentfrågan skjuta den vetenskapliga *forskningens* behov och önskemål i förgrunden. Detta innebär ej, att den ansett den akademiska *undervisningen* kunna i minsta mån tillbakasättas. Men det innebär ett hänsynstagande till universitetsfrågornas nu aktuella läge och till synpunkter, som trots sin betydelse jämförelsevis lätt kunna bli bortskymda av handgripligare realiteter i vårt samhällsliv.

Bland de problem, som hänskjutits till 1945 års universitetsberedning, intager docentfrågan en central ställning. Det har från flera håll, ej minst från docenterna själva vid rikets universitet och högskolor, yppats ett starkt missnöje med docenternas nuvarande ställning.

Den senaste utredning, som behandlat docentfrågan, 1938 års docentutredning, ifrågasatte i enlighet med sina direktiv inga fundamentala förändringar av docentinstitutionen. Denna utredning inriktade sig på att föreslå förbättringar av docenternas ekonomiska ställning, formen för deras till- och frånträddande av sina befattningar samt deras arbetsvillkor. I vissa delar, som ej voro förenade med kostnader för statsverket, genomfördes de föreslagna reformerna, medan andra förslag lämnades utan avseende. Till följd härav kvarstår en serie förslag från 1938 års docentutredning såsom underlag för en fortsatt diskussion i docentfrågan.

Emellertid ha i nuvarande läge nya omständigheter tillkommit, som framtvinga en ny prövning av docentfrågan i dess helhet under hänsynstagande till ett allmänt behov att omorganisera undervisningen vid universitet och högskolor för att tillföra såväl forskning som undervisning ökad arbetskraft. Detta behov har framkallats av vetenskapens ständigt fortskridande specialisering, av forskningens stegrade betydelse för samhället, av statsmakternas besparingsåtgärder under krigsåren, samt av en under årtionden fortgående förskjutning av proportionen mellan antalet vid universitet och högskolor verk samma lärare och antalet inskrivna studenter.

I början av år 1945 uppvaktade Sveriges docentföreningar dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet och överlämnade en utredning, som kraftigt underströk behovet av snabba åtgärder för ett effektivt förbättrande av docenternas ställning. Under de överläggningar, som under loppet av våren 1945 ägde rum mellan chefen för ecklesiastikdepartementet och kanslern för rikets universitet å ena sidan samt representanter för universiteten och Stockholms och Göteborgs högskolor å den andra, påpekades dessa behov och framlades en serie förslag, vilka i stor utsträckning berörde docentinstitutionen.

Vid nyssnämnda överläggningar anfördes från humanistiska sektionen vid Lunds universitet, såsom framgår av citat i direktiven för universitetsberedningen, att seminarieövningarnas expansion kräver betydligt fler lärarkrafter än nu, om verklig effektivitet skall uppnås. Detta skulle leda till att docenter

i större utsträckning än nu skulle användas för undervisning och vetenskaplig handledning. Humanistiska sektionen i Uppsala framhöll önskvärdheten av en minskning av professorernas undervisningsskyldighet men samtidigt av en ökning av undervisningen, varför ett behov av biträdande lärare konstaterades. Behovet att i forskningens intresse befria professorerna från en del av undervisningsbördan, som skulle överföras på biträdande lärare, har framhållits även av matematisk-naturvetenskapliga sektionerna i Uppsala och Lund, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola samt Göteborgs högskolas lärarråd. I allmänhet har man önskat i undervisningen använda både docentstipendiater och biträdande lärare. Juridiska fakulteten i Uppsala tänkte sig sålunda inrättandet av ett särskilt docentstipendium i nationalekonomi till avsevärt högre belopp än den beräknade årslönen för biträdande lärare i företagsekonomi respektive finansrätt. Stats- och rättsvetenskapliga fakulteten i Stockholm förordade höjning av antalet docentstipendier och inrättande av befattningar som biträdande lärare utan att närmare ange de sistnämndas ställning i förhållande till docenturerna. Humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna i Uppsala förordade både biträdande lärarebefattningar och ökat antal docentstipendier. På matematisk-naturvetenskapliga sektionens förslag till löneskala upptages under arvodesbefattningar biträdande lärare med grundlönen 9 000 mot 8 000 kronor för docentstipendium. Stockholms högskolas matematisk-naturvetenskapliga fakultet ansåg, att tjänstekategorien biträdande lärare borde erhålla en mera enhetlig och fixerad ställning, medan den helt ville befria docentstipendiaterna från undervisningsskyldighet. Matematisk-naturvetenskapliga sektionen i Uppsala ville däremot bibehålla samma skyldighet, alternativt utbytt mot administrativa åligganden vid institutionerna. Såsom framgår av denna översikt ha i det aktuella läget nya element tillkommit i diskussionen om docentfrågan, vilka vidgat ramen för denna diskussion, sedan 1938 års docentutredning framlade sina förslag.

Behovet att omorganisera undervisningen vid universitet och högskolor för att tillföra såväl forskning som undervisning ökad arbetskraft har vid överläggningarna under våren 1945 hävdats kraftigt och generellt. Som en utväg att nå önskat resultat i dessa avseenden har framhållits möjligheten att inrätta ett större antal befattningar av typen biträdande lärare. Frågan om inrättande av befattningar såsom biträdande lärare vid universitet och högskolor är angelägen men svår att lösa, icke minst därför, att hittills framförda uttalanden från universitetshåll visa, att inga vedertagna riktlinjer finnas för de biträdande lärarnas tilltänkta tjänsteställning, uppgifter och arvoden. Förslag ha även framkommit om att tillgodose behovet av biträdande lärare inom ramen för docentinstitutionen.

Den kritik, som riktats mot docentinstitutionen i dess nuvarande gestalt, har tagit sikte på grundläggande svårigheter för akademisk undervisning och vetenskaplig forskning i dagens läge. Man har uppmärksammat den utveck-

ling, som inneburet, att studentantalet vid Sveriges universitet och högskolor stigit proportionsvis vida snabbare än antalet avlönade akademiska lärare, och dragit slutsatsen att denna utveckling bland annat påkallar ett utbyggande av docentinstitutionen. Denna önskan att effektivisera docenternas insatser har på ett naturligt sätt sammankopplats med försörjningssynpunkter, som sikta till att trygga docenternas levnadsvillkor och framtid. Att dessa synpunkter gjort sig gällande med avsevärd styrka får anses vara en logisk konsekvens av docentbefattningarnas utveckling under den tid de existerat.

Då de tidigare universitetsadjunkturena avvecklades, infördes docentstipendiatsystemet mera allmänt för att skapa ersättare för adjunkterna i de fall, där adjunkternas funktioner icke kunde fyllas av nyinrättade extra ordinarie eller ordinarie professorer: elementär undervisning och säkrande av den vetenskapliga återväxten. För att undvika en utveckling av docenturerna till nya adjunkture gav man de förra en så temporär karaktär som möjligt. Av de kommentarer, som framfördes vid de nya befattningarnas inrättande, framgår med all tydlighet, att man tänkte sig docentstipendiaterna som verkliga stipendiater, vilka för en tid erhöles uppmuntran till fortsatt vetenskaplig verksamhet och gjorde en rimlig motprestation härför i form av undervisning. Man förutsatte icke, att professorerna ej skulle räcka till för den egentliga akademiska undervisningen, och man ville undvika, att docenturerna skulle kunna betraktas som befattningar på längre sikt, på vilka en vetenskapsman skulle kunna bilda familj och vänta ut närmaste professorsvakans.

Docenternas ställning har avsevärt förändrats, sedan det ursprungliga programmet för deras verksamhet utformades. Medelåldern vid tillträde av docentstipendium ligger högre än man i allmänhet torde föreställa sig. (Bil.) Då därtill ett alltmera trängande behov att utnyttja alla tillgängliga akademiska lärarkrafter gjort sig gällande, ha docenterna kommit att te sig som en tillgång av starkt ökad betydelse även för undervisningen. Det torde med hänsyn till denna utveckling knappast vara möjligt att återföra docentstipendiaterna till att motsvara vad institutionens upphovsmän tänkt sig. Inriktar man sig på att bevara den nuvarande docentinstitutionen i princip oförändrad, får man utgå från att docenterna äro 6 à 7 års stipendiater, vilka normalt tillträda stipendierna i 33- à 35-årsåldern, högt vetenskapligt meriterade och mestadels familjeförsörjare i den yngre medelåldern, för vilka den fortsatta utkomsten är ett brännande och svårlöst problem.

De olägenheter, som följa av detta förhållande och röra frågan om docenternas försörjning och framtida placering, äro iögonfallande och ha i skilda sammanhang uppmärksammats. Mera sällan ha de för docenternas forskningsinsatser mindre lyckliga konsekvenserna av det rådande systemet påtalats. Docentens ovissa framtidsutsikter medföra, att hans vetenskapliga verksamhet under stipendiatåren lätt präglas av karriärjakt. Det anses naturligt, understundom också riktigt och lofvärt, att en docentstipendiat först och sist inriktar

sig på att meritera sig för professur och först i andra hand på att göra sin individuella kapacitet och lärdom fruktbarande genom insatser på krävande arbetsfält, som kanske ej gynna snabbfabrikation av specimenskrifter.

Det är av ovan angivna förhållanden uppenbart, att en förbättring av de yngre forskarnas ställning vid universitet och högskolor är motiverad. För att deras arbetsinsats i respektive forskning och undervisning skall kunna bli effektiv, måste deras uppgifter klarare avgränsas, deras ställning göras tryggare, och möjligheter beredas till lugnare arbetsförhållanden. Detta förutsätter även, att frågan om dessa forskares befordringsmöjligheter löses på ett tillfredsställande sätt.

Beredningen har stått inför uppgiften att föreslå åtgärder ägnade att leda till ovan angivna resultat. Den har därvid haft att i första hand taga ställning till den principiella frågan, om docentinstitutionen skall bevaras och utbyggas i sin nuvarande utformning, eller om den bör ändras, särskilt med hänsyn till det i den preliminära diskussionen framförda önskemålet om mera undervisande docenter respektive biträdande lärare.

Beredningen har alltså övervägt frågan om docentinstitutionens framtida utformning och dess eventuella komplettering med andra typer av biträdande lärarkrafter. Syftet bör, som i direktiven har framhållits, vara att »åvägabrinda en avvägning mellan å ena sidan önskemålet om tillbörlig trygghet för den enskilde och å andra sidan universitetens intresse av en viss rörlighet och förnyelse på dessa poster». Det i och för sig berättigade önskemålet om ökad trygghet för de enskilda befattningshavarna har föranlett framläggande från docentorganisationernas sida av förslag, vilka skulle innebära att docentstipendierna i viss utsträckning mera finge karaktären av fasta och permanenta befattningar. Å andra sidan måste för universitetens del stor vikt läggas på kraven i fråga om rörlighet och förnyelse beträffande rekryteringen. Detta är enligt beredningens mening ett tungt vägande argument för bibehållandet av ett system med tidsbegränsad anställningsform. I likhet med tidigare utredningar i frågan har universitetsberedningen därför funnit sig böra avvisa tanken på mer eller mindre permanenta docentbefattningar; trygghetskravet har den sökt tillgodose på andra vägar. Beredningens synpunkter på dessa spörsmål sammanfalla i allt väsentligt med den naturvetenskapliga forskningskommitténs ställningstagande härvidlag. (Stat. off. utr. 1945: 48, sid. 60—61): »Den stora fördelen med docentstipendierna har varit, att man haft möjlighet att i många fall bereda en ung forskare drägliga existensmöjligheter vid universitetet, sedan han avslutat sina akademiska studier och därigenom skapa förutsättningar för hans fortsatta forskargärning och hans medverkan i den akademiska undervisningen. Även om antalet docentstipendier för närvarande är för lågt för att systemet skall kunna fungera tillfredsställande, möjliggör det genom sin smidighet en anpassning för att i någon mån kunna möta behoven i varje särskilt fall — behov som kunna vara ytterst svåra att förutse, då man

ju aldrig kan veta när och på vilket område en vetenskaplig begåvning plötsligt kan framträda. Systemet lider emellertid i sin nuvarande utformning av allvarliga nackdelar och det är kommitténs uppfattning, att dessa numera framstå i avsevärt skarpare dager än när 1938 års docentutredning framlade sitt förslag. I varje fall gäller detta de naturvetenskapliga ämnena. Vissa nackdelar äro en konsekvens av stipendiernas tidsbegränsade karaktär och få tagas som det pris man måste betala för att vinna den smidighet i systemet, som enligt ovan är docentstipendieinstitutionens egentliga raison d'être. Här bör främst nämnas den osäkerhet i ställning och framtidsutsikter, som tidsbegränsningen medför, samt den uppenbara nackdelen för universitetet, att fördelning av forskar- och lärarpersonal på de olika ämnena blir ojämn och beroende av tillfälligheter. Andra allvarliga brister i det nuvarande systemet borde emellertid enligt kommitténs mening kunna avhjälpas utan en väsentlig förändring i docentstipendieinstitutionens karaktär.»

Beredningen anser sålunda, att en docentinstitution av nuvarande typ bör bibehållas som en livskraftig institution. Det är emellertid beredningens önskan att i möjligaste mån eliminera dess nyssnämnda brister utan att rubba systemets karaktär. Den kommer därför i det följande att framlägga förslag om vissa förbättringar i docenternas ekonomiska anställningsvillkor.

Beträffande frågan om tjänstgöring och arbetsuppgifter har beredningen funnit, att en ensartad lösning icke är önskvärd utan att docenternas nuvarande funktioner som akademiska lärare böra fyllas av olika typer befattningshavare, vilkas användning kan varieras efter varje ämnes undervisningsbehov.

Det har för beredningen stått som en princip, att forskning och undervisning ej böra isoleras från varandra, då det är fråga om akademiska befattningshavare av någorlunda hög kompetens. Erfarenheten har visat, att akademisk undervisning ofta skänker forskaren stimulans och giver orientering mot vidare perspektiv i hans vetenskap.

Ur den akademiska undervisningens synpunkt är ständig kontakt med den vetenskapliga diskussionen, dess problemställningar och rön nödvändig, för att ej undervisningen skall sjunka ned till slentrianmässigt kunskapsmeddelande. Generellt kan sägas, att akademisk undervisning först och främst måste sträva till att lära de studerande behärska sitt nödiga kunskapskvantum med självständig tankeverksamhet. Detta förutsätter, att studenterna få möjlighet att uppleva modern vetenskaplig metod inom sina olika fack och denna metods tillämpning på aktuella och betydelsefulla problem. Innebära icke de akademiska studierna något av en personlig upplevelse, blir det mycket svårt för den akademiskt utbildade att göra sitt vetande fruktbart genom en självständig insats på sitt framtida arbetsfält. Man har därför anledning kräva vetenskaplig skicklighet av alla akademiska undervisare, även av dem, som verka på det propedeutiska planet.

Ett avsevärt behov av ökad arbetskraft för såväl forskningsuppgifter som

akademisk undervisning har konstaterats. Den konsekvens, som ligger närmast till hands, då beredningen erkänner önskvärdheten av att forskning och undervisning förenas, är att öka antalet akademiska befattningar av redan förefintlig typ, vilka äro utformade efter nyssnämnda princip. För docentfrågans vidkommande innebär detta inrättande av ett antal nya docentstipendier. Beredningen har också stannat inför denna möjlighet. Då beredningen trots detta ej rekommenderar, att undervisningen, i den mån den icke bedrivs av professorer, helt eller övervägande anförtros åt docentstipendier av nuvarande typ, beror detta på att det förefintliga undervisningsbehovet är så stort, att en dylik lösning skulle kräva inrättandet av alltför många docentstipendier. Konsekvensen härav är, att biträdande lärare av ungefär samma kompetensgrad som docenternas men med större undervisningsskyldighet äro i vissa falkulteter och ämnen av behovet påkallade.

Såsom 1938 års docentutredning med rätta framhållit är det ett samhällsintresse, att docenternas forskningsarbete hålles vid makt och ytterligare utökas. Den norm som 1938 års docentutredning uppställt: att när undervisningens krav på docenterna kollidera med det vetenskapliga arbetets, de förra böra träda tillbaka, äger enligt beredningens mening alltjämt giltighet. Detta innebär att docenter, vilka i främsta rummet äro inriktade på forskning, alltjämt måste finnas vid sidan av de biträdande lärare, som enligt beredningens tankegång skulle omhänderhava en del av undervisningen.

Docentstipendiats undervisningsskyldighet m. m.

Beredningen föreslår icke någon förändring i den undervisningsskyldighet, motsvarande 25 föreläsningstimmar under hösttermin och 30 under vårtermin, som för närvarande åligger docentstipendiat enligt universitetsstatuternas § 106 mom. 3. Denna undervisningsskyldighet har visat sig icke vara av sådan omfattning, att docentens forskningsverksamhet därigenom äventyras, medan den å andra sidan är tillräcklig för att giva honom kontakt med och impulser från undervisningsarbetet. Med hänsyn till önskvärdheten av att accentuera docentstipendiats ställning som i främsta rummet forskare, vore en ytterligare inskränkning av antalet undervisningstimmar tänkbar, ävensom ett utvidgande av den möjlighet till befrielse från undervisningen, varom stadgas i kungl. brev 6 juni 1925 i den genom kungl. brev 28 juni 1941 formulerade § 7 a. Beredningen har emellertid ej ansett sig böra förorda dylika förändringar. Möjligheten att ändamålsenligt utnyttja docentstipendiaten för behöflig undervisning skulle avsevärt minskas, och svårigheter att åberopa tillräckliga undervisningsmeriter vid eventuell övergång till läroverkslärarbanan skulle yppa sig för honom. Han skulle även bli mindre skickad att övertaga en professur, vare sig som vikarie eller som ordinarie befattningshavare. Beredningen vill dock

uttala önskemålet, att docenterna i regel ej betungas med sådan undervisning, som i avsevärd grad hindrar dem i deras forskning.

Fördelen med nuvarande undervisningsskyldighet för docentstipendiater är, att undervisningen någorlunda smidigt kan anpassas efter ämnets behov utan att dock i högre grad hindra forskningsarbetet. Beredningens mening är, att docentstipendiat skulle kunna komplettera professorers och biträdande lärares undervisning och bedriva vetenskaplig eller elementär undervisning allteftersom det prövas lämpligt, utan att han dock behövde taga på sig huvudansvaret för de studerandes handledning inom ämnet. Det är önskvärt, att docenternas undervisning ej inskränkes till kursgivning eller speciella vetenskapliga föreläsningar, utan att de mera än hittills taga del i seminarie- och institutionsarbetet. Det är även lämpligt, att docentstipendiater i begränsad utsträckning kunna taga del i examinationen till lägre examina. Beredningen vill därför påpeka möjligheten av att efter ändring av universitetsstatuternas § 114 tolka den »annan tjänstgöring», som enligt statuternas § 106 mom. 3 kan åläggas docentstipendiat lika väl som föreläsningar och ledande av seminarieövningar, såsom även innefattande examination. Ålägges docentstipendiat examination, har i enlighet med nuvarande bestämmelser i § 106 mom. 3 Kanslern att i varje särskilt fall avgöra, hur många föreläsningstimmar examinationsskyldigheten skall anses kompensera. Beredningen vill emellertid framhålla, att professorn i varje ämne bör vara skyldig tillse, att examinationen förrättas på tillfredsställande sätt.

Beträffande tjänstgöringen för docenter, som icke äro stipendiater utan förordnas till biträdande lärare, avser beredningen att framlägga förslag i samband med frågan om biträdande lärares tjänstgöring.

Förordnande och entledigande av docent.

Betygssättning av disputationsprov.

Betygsnämnd och fakultetsopponent.

För att uppnå större likformighet i fråga om den för docentförordnanden betydelsefulla betygssättningen av doktorsavhandlingar, föreslog 1938 års docentutredning 1. spikningstidens förlängning till tre veckor, 2. inrättande av särskild betygsnämnd, 3. skyldighet för fakultetsopponenten att till nämnden avgiva motiverat utlåtande om avhandlingen och 4. skyldighet för disputanden att anmäla avhandlingen senast en månad före spikningsdagen. Det första förslaget har genomförts, varvid dock bestämmingsrätten över s. k. förkortad spikningstid lagts hos fakulteten och ej, som docentutredningen föreslagit, hos mindre konsistoriet, och den utsedde fakultetsopponentens samtycke ej, som utredningen föreslog, gjorts till förutsättning. Det andra förslaget har genomförts med vissa tekniska ändringar, medan förslagen 3 och 4 lämnats utan åtgärd.

Vad beträffar erfarenheterna av betygsnämndernas verksamhet, har beredningen funnit det otvivelaktigt, att dessa i allmänhet väl fyllt de funktioner, som avsågos vid deras inrättande. Då det emellertid är önskvärt, att betygsnämndernas verksamhet erhåller större formell stadga, föreslår beredningen att en bestämmelse införes i universitetsstatuternas § 122 mom. 2 om att betygsnämnden sammanträder på kallelse av dekanus samt under ordförandeskap av denne eller den ledamot av betygsnämnden han därtill förordnar.

Av docentutredningens icke genomförda förslag har beredningen till närmare övervägande upptagit det ena, d. v. s. att fakultetsopponent bör »vara skyldig att till betygsnämnden avgiva ett motiverat utlåtande om avhandlingen, vilket dock icke alltid torde behöva utmyнна i ett formligt betygsförslag, då en sådan ordning i vissa fall kan tänkas vara mindre lämplig. Detta yttrande bör avgivas till betygsnämnden skriftligen eller muntligen. Nämnden bör dessutom äga rätt att tillkalla fakultetsopponenten för närmare överläggning om avhandlingens förtjänster och brister, utan att han i sin egenskap av opponent äger säte och stämma i nämnden.»

Beredningen anser det värdefullt, att genom en dylik anordning fakultetsopponenten blir i tillfälle att i sammanfattad och avvägd form delgiva betygs-

nämnden sin på ingående studier grundade uppfattning av avhandlingen. Något formligt betygsförslag bör dock opponenter, enligt beredningens mening, icke framlägga.

Avhandlingsbetygets gradering.

Beredningen har uppmärksammat de olägenheter vid bedömande av den vetenskapliga skickligheten hos en sökande till docentur, som uppstå genom den otydliga graderingen av sådana med betyget Med beröm godkänd bedömda avhandlingar, vilka berättiga till docentur, till skillnad från sådana med samma betyg bedömda avhandlingar, vilka icke berättiga till docentur. Enligt praxis har betyget Med beröm godkänd kommit att få en synnerligen vid omfattning, icke minst därför att i vissa fakulteter gränsen mellan docentmässiga och icke docentmässiga avhandlingar går mitt i betyget. Detta vållar svårigheter vid bedömande av vetenskaplig skicklighet ej blott vid ansökan till docentur utan även vid tillsättande av alla befattningar, där avhandlingsbetyg kan åberopas såsom merit.

Till följd härav har beredningen funnit nödigt att framhålla önskvärdheten av tydligast möjliga gradering vid betygssättningar av doktorsavhandlingar. Vid bedömande av en avhandling, som tydligt vittnar om skicklighet till docentur, är enligt beredningens uppfattning betyget Med utmärkt beröm godkänd det lämpliga.

Försvarsbetyg.

Vid bedömning av disputationer vållar för närvarande försvarsbetyget svårigheter, då det användes i olika syften: dels för att ange graden av skicklighet i själva försvaret vid disputationen och dels för att nyansera avhandlingsbetyget. Beredningen har funnit det nödvändigt att föreslå åtgärder för att upphäva den osäkerhet, som den dubbeltydiga användningen av försvarsbetyget uppenbarligen vållar.

Beredningen har därvid beslutat uttala, att försvarsbetyget enligt dess uppfattning bör vara ett rent försvarsbetyg och icke avse avhandlingen. Vidare bör universitetsstatuternas § 122 mom. 3 erhålla följande lydelse: »Det åligger den eller de ledamöter av fakulteten, som företräda det ämne, vari disputationen avlagts, att vid den slutliga behandlingen av ärendet till protokollet avgiva motiverat yttrande såväl över författandet som över försvaret av avhandlingen».

Beredningen har diskuterat möjligheten att helt slopa betygssättningen av försvaret och behålla endast avhandlingsbetyget. I betraktande av att försvaret vid disputationer i åtskilliga ämnen, t. ex. moderna språk och de juridiska disciplinerna, är en mätare på dialektisk skicklighet och saklig behärskning av ämnet, som kan vara av praktisk betydelse vid kommande yrkes-

utövning, har beredningen dock ej önskat vidtaga en så radikal förändring. Den har likväl ansett ett bibehållande av nuvarande betygsgrader för försvarsbetyget mindre lämpligt, då därigenom en fortsatt slentrianmässig användning av betyget i dubbeltydigt syfte skulle riskeras. Vid utformandet av ny betygs-skala har beredningen beaktat, att de påfrestande och särartade omständigheterna vid en disputation giva en nyanserad bedömning av försvarets skicklighet ett relativt ringa värde. Beredningen har därför för med avseende på försvaret godkända avhandlingar beslutat föreslå införande av en tregradig betygsskala med betygen Tillfredsställande, Mycket tillfredsställande och Utmärkt vid bedömning av försvaret vid disputationsprov.

Docents förordnande.

1938 års docentutredning föreslog, att i universitetsstatuterna den vetenskapliga skickligheten skulle sättas före undervisningens behov såsom förutsättning för docentförordnande, samt att särskild sakkunnig för bedömande av den vetenskapliga skickligheten skulle tillkallas, då vid väckt förslag om förordnande av docent yrkande om sådan sakkunnigs tillkallande framställdes inom fakultet eller sektion. Det förra förslaget har genomförts i universitetsstatuternas § 72, medan däremot det senare endast lett till att i universitetsstatuternas § 73 införts en vagare bestämmelse om rätt för fakultet eller sektion att, »om skäl därtill föreligga» inhämta sakkunnigytrande.

Beredningen har icke funnit skäl att föreslå ändring av universitetsstatuternas § 72. Den har vidare övervägt docentutredningens förslag om sakkunnig-procedur vid docenttillsättningar och funnit, att inga omedelbara skäl föreligga för tillkallande av sakkunnig efter yrkande inom fakultet eller sektion. Den bestämmelse om möjlighet att tillkalla särskild sakkunnig, som 1941 infördes i universitetsstatuternas § 73, kan ännu ej anses vara tillräckligt prövad för att man skulle kunna konstatera dess verkningar. Beredningen anser emellertid, att om, när sådan erfarenhet vunnits, bestämmelsen icke visat sig effektiv, 1938 års docentutrednings förslag på denna punkt bör tagas under förnyat övervägande.

I samband med frågan om tillkallande av sakkunnig vid docentförordnande och under beaktande av det ej ovanliga fallet, att en vetenskapsman, vars doktorsavhandling ej är docentmässig, med stöd av ytterligare skrifter söker docentur, har beredningen funnit, att sådan sökande, vars disputationsprov ej i och för sig ansetts medföra behörighet till docentur, bör på särskilt sätt prövas till sin kompetens. Detsamma skall gälla för det fall, då sökanden ej avlagt svenskt disputationsprov. Prövningen bör verkställas så, att ansökan av dylik sökande till docentur före ärendets behandling i fakultet eller sektion underställes betygsnämnden för yttrande om den sökandes skicklighet till befattningen.

Docenturs omfattning.

1938 års docentutredning har i kommentar till universitetsstatuternas § 73 uttalat, att några formella bestämmelser ej synas behöfliga rörande frågan, om den vetenskap, i vilken docent förordnas, skall omfatta hela det undervisningsämne, i vilket docenten utbildats, del därav eller eventuellt flera läroämnen. Beredningen ansluter sig till docentutredningens ståndpunkt, dock under påpekande av att en extrem specialisering av den vetenskap, som docentur kan omfatta, icke är önskvärd.

Docents entledigande.

Universitetsstatuternas § 74 anger som skäl för entledigande av docent dels avflyttning från universitetsstaden, om docenten icke med Kanslerns tillstånd bor i dess närhet, dels uppnående av 65 års ålder, samt slutligen att docent varaktigt upphört såväl att bedriva vetenskaplig forskning som att undervisa vid universitet eller eljest skäl för återkallelse av docentförordnande förefinnes.

Beredningen finner de i denna paragraf upptagna bestämmelserna ändamålsenliga och värda att bibehållas. Emellertid anser den skäl till ändring föreligga i § 74 mom. 1 beträffande undantag från bestämmelsen om docents entledigande vid avflyttning. Enligt nuvarande bestämmelser må docent även efter avflyttningen kvarstå under viss tid, därest Kanslern på grund av särskilda skäl och efter vederbörande fakultets eller sektionens hörande beviljat honom tjänstledighet för tiden i fråga. Beredningen anser, att i hittillsvarande bestämmelser samt i deras tillämpning alltför stor vikt lagts vid själva bostadsorten, medan enligt dess uppfattning möjligheten för docenten att stå till förfogande för tjänstgöring vid universitetet bör vara det avgörande för hans rätt att kvarstå. Begreppet universitetsstadens närhet, som nu är bestämmande för Kanslerns tillstånd för docenter att kvarstå i tjänst, har med nutida kommunikationsmöjligheter visat sig alltför snävt och obestämt och erbjuder besvärliga gränsdragningsproblem, t. ex. vid Uppsaladocenters flyttning till Stockholm och Lundadocenters till vissa städer i Skåne. Beredningen anser även, att tillstånd att kvarstå såsom docent efter avflyttning icke bör vara obligatoriskt förbundet med tjänstledighet.

Beredningen föreslår därför, att undantagsbestämmelsen i § 74 mom. 1 ändras till följande ordalydelse: »Dock må han även efter avflyttningen kvarstå som docent under viss tid, därest detta prövas för universitetet nyttigt eller Kanslern eljest av särskilda skäl, efter vederbörande fakultets eller sektionens hörande, medger honom rätt att behålla sitt förordnande.»

Docenternas ekonomiska förhållanden.

I enlighet med beredningens tidigare angivna önskan att inom ramen för den nuvarande docentinstitutionen åstadkomma förbättringar i fråga om docenternas ekonomiska ställning framläggas i det följande förslag dels till ändringar av och tillägg till gällande bestämmelser om docent- och forskarstipendier, dels ock till särskilda avlöningsbestämmelser för docent- och forskarstipendiater.

Docentstipendier.

Villkor för erhållande av stipendium.

I kungl. brev 6 juni 1925 beträffande docentstipendier § 1 stadgas, att docentstipendiernas ändamål är att vid universitet fästa unga framstående docenter samt sålunda tillgodose undervisningen och det vetenskapliga arbetet.

Beredningen vill inskräpa vikten av att denna princip verkligen upprätthålles och att de i paragrafen stadgade kompetensvillkoren icke i praxis uppluckras till förmån för mer eller mindre tydligt framträdande försörjningssynpunkter. Särskilt gäller detta tillämpningen av bestämmelsen, att docentstipendiat skall vara ung, ett krav som måste särskilt inskräpas med hänsyn till den fortgående höjningen av docentåldern (se Bil.). Det ligger i hela docentinstitutionens väsen, att en stipendiat skall vara stadd i vetenskaplig utveckling och icke ha sin väsentliga vetenskapliga insats bakom sig. Hans undervisning har bland annat till syfte att giva studenterna möjlighet till handledning av en lärare, som i ålder och personlig ställning står dem närmare än professorn i ämnet. Beredningen har övervägt möjligheten att bestämma en fixerad åldersgräns för rätt att erhålla docentstipendium men funnit, att detta vore att legalisera en stipendieålder nära under den ifrågasatta gränsåldern. Sättes denna så lågt, att nyssnämnda olägenhet bortfaller, medför detta återigen en besvärande bundenhet med olyckliga konsekvenser i individuella fall.

Stipendietidens längd.

1938 års docentutredning föreslog i denna fråga vissa omformuleringar i vederbörande författning för att göra beviljandet av ett sjunde år utöver de ordinarie sex mera regelbundet. I samma syfte föreslogs, att avgörandet i

dylika fall skulle överflyttas från Kungl. Maj:t till Kanslern. Dessa förslag ha sedermera genomförts.

Enligt nu rådande bestämmelser, formulerade i kungl. brev 6 juni 1925 om docentstipendier § 6 samt kungl. kungörelse den 12 juni 1942 (sv. förf. saml. nr 415) tillsättes docentstipendium för en tid av 3 år. På framställning av fakultet eller sektion samt vid Karolinska institutet av lärarkollegiet äger Kanslern att för stipendiat, som utmärkt sig genom vetenskapligt författarskap eller undervisning, förlänga tiden sammanlagt högst 3 år. Anses i särskilda undantagsfall förhållandena påkalla, att docent, som antingen i sammanhang eller med avbrott innehaft docentstipendium i 6 år, må ännu ett år erhålla stipendium, må Kanslern, på förslag av fakultet eller sektion respektive lärarkollegiet, medgiva honom förlängning.

Beredningen har vid behandlingen av denna fråga haft att utgå från förhållandet, att förordnande på sammanlagt 7 år tenderat att bliva regel i stället för undantag. Den har även att taga ställning till sedan länge tidvis i den offentliga diskussionen framförda förslag om att göra avlöningen av docenter mer eller mindre permanent. Sedan beredningen, såsom redan framhållits, bestämt sig för att förorda, att stipendieformen för docenters avlöande skall bestå, har den till diskussion upptagit synpunkter, som kunna motivera dels bibehållande, dels förlängning av den nuvarande stipendietiden.

Beredningen vill icke uppgiva den hävdvunna principen om en kontinuerlig nyrekrytering av de yngre universitetslärarna genom nybesättande av stipendierna efter en någorlunda begränsad tidrymd. Då emellertid nutida vetenskapligt arbete kräver planerande på lång sikt, har det visat sig, att även 7 stipendieår kunna vara i knappaste laget för fullföljande av den vetenskapliga insats från docenternas sida, som beredningen önskar underlätta och uppmuntra. Beredningen har stannat för förslaget, att docentstipendium tillsättes för en tid av 4 år i stället för nuvarande 3, varpå liksom nu en förlängning på 3 år skulle vara möjlig. Den har även övervägt möjligheten att ytterligare 2 stipendieår skulle kunna medgivas åt mer än vanligt framstående docenter, vilka äro sysselsatta med ett större vetenskapligt arbete, vars fullföljande är särskilt önskvärt. Då beredningen likväl ej vill föreslå en dylik bestämmelse, motiveras detta ställningstagande med hänsyn till önskvärdheten av att nyrekryteringen av docentstipendiater ej hämmas. Den vill emellertid framhålla, att dels en avsevärd ökning av antalet forskarstipendier, dels införandet av ej obetydliga kursanslag för extra undervisning, äro nödvändiga förutsättningar för ett undantagslöst bibehållande av den nuvarande sjuårsgränsen.

Docentstipendiats förflyttning.

I anslutning till beredningens önskan att underlätta och främja docentstipendiaternas forskningsarbete, har beredningen tagit upp frågan om docents

möjlighet att med bibehållet stipendium för vetenskapligt syfte vistas utanför det lärosäte, vid vilket han förordnats såsom docent. I kungl. brev 6 juni 1925 beträffande docentstipendier § 8 stadgas, att docentstipendium må kunna på förslag av vederbörande fakultet eller sektion samt vid Karolinska institutet lärarkollegiet med Kanslerns medgivande behållas av docent, som efter vederbörlig tillåtelse för vetenskapligt ändamål uppehåller sig annorstädes än vid universitetet. Dock är i så fall stipendiaten skyldig att, därest annan person på vederbörligt uppdrag eller förslag av Kanslern förordnats att under stipendiats frånvaro uppehålla större eller mindre del av undervisningsskyldigheten, till bestridande av kostnaderna avstå så stor del av stipendiet, som motsvarar den tid, under vilken förordnandet varar.

Beredningen förutsätter, att det i samma kungl. brev § 7 a nämnda vetenskapliga arbete, som kan motivera docentstipendiats befrielse från honom åliggande undervisning för en termin eller, när särskilda skäl därtill föranleda och undervisningens intressen det medgiva, för två terminer under varje period av fyra respektive tre år, även innefattar forskningsresor eller vetenskapligt arbete å annan ort. Emellertid har beredningen även ansett det önskvärt att möjliggöra docentstipendiats förflyttning för viss tid till annat universitet eller högskola än den, varest han förordnats till docent.

Detta önskemål motiveras av att en docents vistelse i forskningssyfte under längre tid vid en vetenskaplig institution i en annan universitetsstad borde kunna utnyttjas för den akademiska undervisningen i denna stad, samtidigt som docentens innehav av oavkortat stipendium säkerställdes. Beredningen har ansett det värt uppmuntran, att yngre vetenskapsmän och universitetslärare söka kontakt med vetenskapliga miljöer utanför hemstaden och vidga sin horisont. Den har beaktat den svårighet, som en stipendiats överflyttning från ett universitet till ett annat skulle kunna medföra för undervisningen i hans ämne vid det universitet han tillfälligt lämnar. Stipendiats överflyttning bör därför enligt beredningens mening endast tillåtas under förutsättning av att såväl den fakultet, inom vilken han är förordnad såsom docent, som den, till vilken han önskar överflytta sin undervisning, samt i sista hand Kanslern härtill lämna sitt samtycke. Det förutsattes, att den förra fakulteten såsom villkor för tillstånd skall kunna ålägga stipendiaten kortare vikariatsförordnanden och opponentuppdrag under den termin eller de terminer han tjänstgör å annan ort. Beredningen anser, att universitetet därvid bör vara skyldigt att giva stipendiaten reseersättning och dagtraktamente för fullgörande av de uppdrag det ålagt honom.

Inrättande av visst antal nya docentstipendier.

Universitetsberedningen låter för närvarande utföra en planmässig undersökning av det behov av akademisk undervisning, som förefinnes inom olika

ämnen vid rikets universitet och högskolor. Det ligger i sakens natur, att denna undersökning omfattar undervisning meddelad av alla kategorier av akademiska lärare. Beredningen har för avsikt att, när undersökningen slutförts, framlägga förslag om inrättande av de olika lärarbefattningar samt docentstipendier, som enligt dess mening äro behöfliga för att den akademiska undervisningen i Sverige skall kunna bedrivas så tidsenligt, rationellt och effektivt som möjligt.

Med hänsyn till det redan ur forskningssynpunkt stora och akuta behovet av ökat antal docentstipendier vid universitet och högskolor, har beredningen emellertid ansett sig böra upptaga frågan om inrättande av ett visst antal docentstipendier, redan innan ovannämnda undersökning av undervisningsbehovet slutförts. Härvid komma icke docentstipendierna vid de medicinska fakulteterna och vid karolinska institutet i fråga, då dessa först måste underställas de medicinska högskolornas organisationskommitté.

Inom de teologiska, juridiska och filosofiska fakulteterna vid Uppsala och Lunds universitet är antalet docentstipendier för närvarande:

	teol. fak.	jur. fak.	hum. sek.	mat. nat. sek.
Uppsala	4	3	17	12
Lund	4	3	17	11

1938 års docentutredning konstaterade, att det nuvarande antalet docentstipendier har varit oförändrat sedan 1919, med undantag av att Lund 1937 erhöll 3 nya stipendier. Under de tjugu åren efter 1919 hade det sammanlagda studentantalet vid universiteten och karolinska institutet stigit med 63 procent och antalet docenter ökats i Uppsala från 79 till 120 och i Lund från 67 till 100. Mot bakgrunden av dessa siffror konstaterade docentutredningen nödvändigheten av en avsevärd höjning av antalet docentstipendier. Man stannade vid att föreslå inom teologiska fakulteten ett nytt stipendium i vardera Uppsala och Lund, och inom humanistiska sektionen 3 i historiska och 1 i språkliga gruppen vid vardera universitetet samt 4 rörliga stipendier i Uppsala och 2 i Lund. Inom matematisk-naturvetenskapliga sektionen föreslog docentutredningen 2 nya stipendier inom fysisk-kemiska gruppen i Uppsala och 2 i Lund, samt 2 inom biologisk-geografiska gruppen och 2 rörliga vid vardera universitetet.

Universitetsberedningen vill framhålla, att medan antalet docentstipendier alltjämt är oförändrat, studentantalet har fortsatt att stiga och att ökningen nu nått upp i 84 procent sedan 1919. Antalet docenter i Uppsala är höstterminen 1945 133 och i Lund 115. Härtill kommer den hänsyn till forskningens

ökade betydelse, som påpekats i direktiven för beredningen och som enligt den-
nas mening är det tyngst vägande motivet för ett utbyggande av docentinsti-
tutionen. I de önskemål, som de olika ämnesrepresentanterna vid universitet och
högskolor samt för naturvetenskapernas del naturvetenskapliga forsknings-
kommittén framfört med syfte att ange behovet av befattningshavare av olika
kategorier vid dessa läroanstalter, upptages ett mycket stort antal nya docent-
stipendier vid alla fakulteter i riket. Beredningen kan ännu ej definitivt taga
ställning till dessa önskemål, då den icke nu utarbetat förslag rörande de
biträdande lärarnas ställning och funktioner och ej kan avväga behovet av
nya professorer och biträdande lärarbefattningar gentemot behovet av docent-
stipendier, förrän den tidigare omtalade undersökningen av undervisnings-
behovet slutförts. Emellertid kan den redan nu konstatera, att erkännandet av
forskningens ökade samhälleliga betydelse och de siffror, som framgått ur
ämnesrepresentanternas önskemål, ange att en i viss mån ny situation uppstått,
sedan 1938 års docentutredning avgav sitt betänkande. Det är därför ej
möjligt att begränsa beredningens förslag om nyinrättande av docentstipendier
till den omfattning, som docentutredningen med sitt förslag angivit.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har vid bestämmandet av antalet
naturvetenskapliga docentstipendier utgått från principen, att till varje pro-
fessur i allmänhet bör höra ett docentstipendium med företrädesrätt för ämnet
i fråga vid tillsättningen. Denna princip diskuterades redan av 1938 års
docentutredning, som emellertid ansåg den vara förenad med betydande
svårigheter. »I små ämnen med begränsat antal doktorander», säges det i
docentutredningens betänkande, »skulle förefintligheten av ett fast docent-
stipendium kunna tänkas vålla en avprutning på kraven på docentkompetens i
syfte att trygga stipendiet åt ämnet». I den mån så skedde, skulle också lätt
skapas ökade svårigheter att placera dem bland dessa docenter, som ej segrade
i en professorskonkurrens. Universitetsberedningen anser i likhet med docent-
utredningen principen i fråga ej vara någon i allo tillfredsställande beräknings-
grund. Mot den talar bland annat den stora skillnaden i antalet studenter, som
studera olika ämnen, den bristande uniformiteten i forskarbegåvningarnas för-
delning på olika ämnen och behovet att organisera forskningen och undervis-
ningen med helt olika disposition av forskar- och lärarkrafter i skilda ämnen.
Docentstipendiernas nuvarande relativa rörlighet inom fakulteterna eller inom
ämnesgrupper i den filosofiska fakultetens sektioner är enligt beredningens
mening av så stort värde för tillvaratagande av forskarbegåvningar, att den
icke bör offras utan verkligt vägande motiv.

Utgångspunkten för beredningens förslag om omedelbart inrättande av visst
antal docentstipendier är det inom den närmaste framtiden aktuella behovet
av nya stipendier och möjligheten att genast besätta dylika med lämpliga
innehavare. Beredningen har sökt taga ställning till detta behov genom pröv-
ning fakultet för fakultet och ämnesgrupp för ämnesgrupp. Den har därvid

funnit det aktuella behovet vara följande, och har på de anförda behovssiffrorna grundat sitt förslag:

Inom *teologiska fakulteten*, 2 stipendier i vardera Uppsala och Lund. På längre sikt torde även ett tredje nytt stipendium vara behövt, varvid antalet docentstipendier skulle uppnå paritet med antalet ordinarie professorer. Detta tredje stipendium upptages emellertid ej i beredningens nuvarande förslag.

Inom *juridiska fakulteten* finnas för närvarande inga docenter vare sig i Uppsala eller i Lund, varför 3 docentstipendier stå obesatta i denna fakultet vid vardera universitetet.¹ Något aktuellt behov av nya stipendier föreligger sålunda ej. Beredningen vill emellertid förutskicka, att den aktuella situationen ej får anses normerande för framtiden, då ett ökat antal disputationer väntas i juridiska fakulteten, bland annat beroende på den uppmuntran, som de statliga stipendierna för högre juridiska studier inneburit.

Inom *humanistiska sektionens filosofiska* grupp erfordras ett nytt stipendium i vardera Uppsala och Lund. Därmed skulle gruppens stipendier ökas till 3, och dessa skulle med företrädesrätt tilldelas vart och ett av ämnena teoretisk filosofi, praktisk filosofi samt pedagogik. Beträffande sektionens *historiska* grupp föreslår beredningen med hänsyn till att i gruppen redan ingå statskunskap och statistik, att denna benämnas *historisk-samhällsvetenskapliga* gruppen. Bland de i denna grupp sammanförda ämnena böra i enlighet med förslag av 1938 års docentutredning upptagas även religionshistoria och nationalekonomi. Inom den *historisk-samhällsvetenskapliga* gruppen erfordras 3 nya stipendier vid vardera universitetet. Systemet med företrädesrätt för vissa ämnen till stipendier inom gruppen, vilket redan är föreskrivet i Uppsala, bör enligt beredningens mening införas även i Lund. (Jfr docentutredningens betänkande sid. 46 o. ff.) Under sådana förutsättningar skulle minst ett av gruppens 8 stipendier med företrädesrätt tillfalla vart och ett av ämnena historia, statskunskap och litteraturhistoria med poetik. Beredningen vill eftertryckligt framhålla, att de föreslagna stipendierna i gruppen ej ens tillnärmelsevis täcka undervisningens och forskningens behov. Att förslaget likväl blott upptager 3 nya stipendier, beror dels på hänsyn till önskvärldheten av att man ej binder undervisningens organisation i dessa ämnen, där behovet av biträdande lärare och assistenter torde vara relativt stort, dels på hänsyn till att den hösten 1945 tillsatta kommittén för utredning rörande socialvetenskapernas ställning vid universitet och högskolor m. m. framdeles torde ingiva förslag rörande stipendier inom denna ämnesgrupp.

Inom den *språkliga ämnesgruppen* erfordras likaledes inrättande av 3 nya docentstipendier. Beredningen vill i samband härmed förorda, att systemet

¹ 1 stipendium vid vardera fakulteten har tills vidare tagits i anspråk för att bereda ersättning åt en biträdande lärare i nationalekonomi.

med företräde för vissa ämnen även här införes i Lund, samt att ämnet slaviska språk upptages bland de ämnen, som äga företrädesrätt till gruppens stipendier.

Slutligen föreslår beredningen inrättande av ytterligare 3 rörliga stipendier för humanistiska sektionen, särskilt för att skapa forskningsmöjligheter för framstående yngre vetenskapsmän i sådana ämnen, som icke äga företrädesrätt till de olika gruppernas stipendier.

För *matematisk-naturvetenskapliga sektionens* vidkommande har beredningen ej ansett sig behöva företaga någon särskild behovsprövning rörande docentstipendier, då naturvetenskapliga forskningskommittén företagit en dylik och lagt den till grund för ett på längre sikt utarbetat förslag om 12 nya docentstipendier i Uppsala och 11 i Lund, vilka skola inrättas genast men successivt ställas till vederbörande lärosätets förfogande efter framställning i varje särskilt fall. Beredningen vill härvid framhålla, att ehuru den ej för sin del önskar binda sig vid principen ett docentstipendium för varje professur, den likväl anser forskningskommitténs förslag, som överensstämmer med denna princip, väl motiverat med avseende på det föreslagna antalet nya docentstipendier. Då forskningskommittén förordar, att alla stipendier utom 3 rörliga vid vardera sektionen bindas med företrädesrätt vid visst ämne eller ämnesgrupp, ansluter sig beredningen även till denna princip beträffande matematisk-naturvetenskapliga sektionen. Infogandet av docenternas forskningsarbete i de naturvetenskapliga institutionernas verksamhet torde kunna motivera en större bundenhet vid ämnen, än vad beredningen anser ändamålsenlig för andra fakulteter och för humanistiska sektionen.

Det bör betonas, att medan beredningens förslag i fråga om matematisk-naturvetenskapliga sektionen i överensstämmelse med naturvetenskapliga forskningskommitténs avser en fast organisation, innebära de föreslagna åtgärderna beträffande övriga fakulteter och sektioner endast ett provisorium i avvaktan på den mera vittgående utvidgning av stipendieorganisationen, som eventuellt kommer att visa sig nödvändig.

Beredningens förslag omfattar sålunda nyinrättande av följande docentstipendier:

	teol. fak.	hum. sek. filos. grupp.	hum. sek. hist. grupp	hum. sek. språkl. grupp	hum. sek. rörliga	mat. nat. sek.
Uppsala .	2	1	3	3	3	12
Lund ...	2	1	3	3	3	11

Beträffande samtliga dessa docentstipendier vill beredningen framhålla önskvärdheten av att de måtte tilldelas universiteten redan genom beslut av 1946 års riksdag.

Forskarstipendier.

Forskarstipendiats undervisning.

Enligt kungl. brev till statskontoret den 8 april 1927 med bestämmelser beträffande forskarstipendier § 11, är forskarstipendiat befriad från honom såsom docent eljest åliggande skyldighet att undervisa, opponera vid disputationssakt eller mottaga förordnande, fränsett att Kanslern, där särskilt viktiga skäl föreligga, kan förordna forskarstipendiat att efter eget åtagande upprätthålla akademisk lärarbefattning.

Beredningen är medveten om att en längre tids ostört forskningsarbete är synnerligen eftersträvansvärt för alla vetenskapsmän och att den rådande bestämmelsen rönt hög uppskattning från dem, som kommit i åtnjutande av forskarstipendium. Enligt beredningens mening bör den nu gällande ordningen i stort sett upprätthållas. Emellertid torde man kunna konstatera, att den fullständiga friheten från akademisk undervisning även berövar forskarstipendiaten den stimulans i hans vetenskapliga arbete, som undervisningen medför. Vidare kan det måhända ej anses helt ändamålsenligt, att den grupp av docenter, ur vilken framför andra professorer och laboratorbefattningar rekryteras, under ett antal år underlåter att ägna uppmärksamhet och intresse åt den akademiska undervisningen. Särskilt kommer detta förhållande att framträda, om statsmakterna skulle bifalla naturvetenskapliga forskningskommitténs förslag om inrättande av ett antal rörliga befattningar, med laborator löneställning och undervisningsskyldighet, för förutvarande forskarstipendiater, vilka icke befordrats till ordinarie universitetstjänst.

Beredningen vill därför föreslå en ändring av ovannämnda bestämmelser såtillvida, att forskarstipendiaterna åläggas en viss undervisning. Beredningen anser dock, att denna undervisningsskyldighet icke bör bli mer omfattande än vad som för närvarande gäller beträffande innehavare av vissa forskningsprofessorer, och föreslår därför, att den skall motsvara 15 föreläsningstimmar för läsår. Emellertid bör stipendiaten under ett år av varje treårsperiod ha rätt att bli befriad från undervisning. Dessutom bör Kanslern på förslag av vederbörande fakultet eller sektion respektive lärarkollegium kunna befria forskarstipendiat från ytterligare ett halvt läsårs undervisningsskyldighet under samma treårsperiod, när särskilda skäl därtill föranleda. En sådan möjlighet till befrielse från undervisningsskyldighet synes särskilt önskvärd med hänsyn till vikten av att kunna bereda forskare tillfälle till längre sammanhängande vistelse utomlands.

I forskarstipendiats undervisningsskyldighet bör, dock endast undantagsvis, även ingå åliggande att emottaga opponentuppdrag. Sådant uppdrag bör kunna åläggas forskarstipendiat högst tre gånger under hela stipendietiden och då endast, när forskarstipendiaten är speciellt sakkunnig på avhandlingens ämnesområde.

Beträffande arten av forskarstipendiats tjänstgöring böra enligt beredningens mening gälla samma bestämmelser, som enligt universitetsstatuternas § 106 mom. 3 stadgas för docentstipendiater. Beträffande kompensation för opponent-uppdrag böra likaledes gälla de bestämmelser, som av beredningen föreslagits för docentstipendiaters vidkommande.

Förslag till inrättande av nya forskarstipendier.

Då forskarstipendier första gången inrättades genom beslut av 1926 års riksdag, hade Kungl. Maj:t begärt 12 stipendier, medan riksdagen blott beviljade 5. Detta antal har kvarstått oförändrat intill innevarande år, då riksdagen beviljat ytterligare 2 forskarstipendier, varför antalet nu är 7. Av dessa ha 3 tilldelats vardera universitetet, medan det sjunde, som är rörligt, har varit knutet till Karolinska institutet.

1938 års docentutredning har förordat höjande av forskarstipendiernas antal till inalles 10, varav 4 bundna vid vardera universitetet och 2 vid Karolinska institutet. Docentutredningen konstaterade såsom notoriskt, att antalet 5 var för lågt, då »högt förtjänta forskare ha måst gå lottlösa från de få konkurrenserna». Å andra sidan framhölls, att antalet ej fick bli så högt, att forskarstipendiaterna löpte risk att gå oplacerade efter stipendietidens utgång. Förutsättningen för att systemet dittills fungerat så tillfredsställande hade varit, att samtliga forskarstipendiater inom kort erhållit ordinarie tjänster.

Universitetsberedningen instämmer i de synpunkter, som docentutredningen framhållit. Forskarstipendierna äro en institution, som slagit synnerligen väl ut och i hög grad främjat det vetenskapliga arbetet. Beredningen kan emellertid ej för sin del anse, att antalet forskarstipendier för närvarande bör begränsas till 10. Antalet kompetenta kandidater till dylika stipendier i närvarande stund har av beredningen beräknats till ett 30-tal blott inom de teologiska och filosofiska fakulteterna vid de båda universiteten.

Den risk, som docentutredningen framhållit, att forskarstipendiater ej skulle kunna placeras i ordinarie universitetstjänst vid stipendietidens utgång, finner även universitetsberedningen beaktansvärd. Sant är, att matematiskt sett risken för att professors- och laboratorsvakanser skola inträffa vid en ogynnsam tidpunkt för forskarstipendiaterna ökas i samma mån som antalet forskarstipendier höjes. Men högt kvalificerade docenter kunna beräknas delta i konkurrenserna om professurer och laboratorstjänster även om de ej åtnjutit forskarstipendier och då under väsentligt sämre betingelser, varför risken för att de ej skola placeras vid vakanserna och därmed gå förlorade för forskningen likväl är större, om de ej genom dylikt stipendium erhålla möjlighet att under ytterligare sex år bindas såsom forskare vid universitet. Den risk, som 1938 års docentutredning framhållit, att svårigheter kunde uppstå för placering av obefordrade forskarstipendiater vid stipendietidens utgång, särskilt i de fall, då

forskarstipendiaten hunnit uppnå viss ålder, bör enligt universitetsberedningens mening elimineras på annat sätt än genom att stipendiernas antal hålles nere. Naturvetenskapliga forskningskommittén har anvisat en möjlighet genom att föreslå en påbyggnad på forskarstipendierna genom inrättande av ett visst antal rörliga befattningar. Beredningen anser, att detta uppslag förtjänar att beaktas, och har för avsikt att framdeles återkomma till denna fråga.

1938 års docentutredning har påvisat olägenheten av att hittills docenter från alla fakulteter tävlat om samma forskarstipendier. Beredningen vill understryka svårigheterna för en jämförelse av den vetenskapliga skickligheten hos docenter från olika fakulteter och sektioner. Den anser liksom docentutredningen, att denna olägenhet bör upphävas genom att stipendierna bindas vid fakulteter och sektioner.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har föreslagit inrättande av 4 forskarstipendier vid vardera av de matematisk-naturvetenskapliga sektionerna vid Uppsala och Lunds universitet. De humanistiska sektionernas behov av forskarstipendier måste anses lika stort som de naturvetenskapligas, medan de mindre fakulteterna ej kunna uppvisa jämförligt antal kvalificerade docenter.

Universitetsberedningen vill för de statliga lärosätenas vidkommande föreslå inrättande av 15 forskarstipendier utöver nuvarande 7. De 22 stipendierna skulle fördelas på följande sätt:

	Uppsala	Lund	Karolinska institutet
Teologiska fakulteten	1	1	—
Medicinska fakulteten	1	1	2
Humanistiska sektionen	4	4	—
Naturvetenskapliga sektionen	4	4	—
Summa	10	10	2

Något förslag om inrättande av forskarstipendier för docenter inom de juridiska fakulteterna har beredningen icke ansett sig böra framställa. Visserligen är det enligt beredningens mening i och för sig högeligen önskvärt, att möjligheter beredas de juridiska fakulteterna att kvarhålla eller till fakulteterna knyta unga framstående rättsvetenskapsmän och att bereda sådana forskare lika goda arbetsmöjligheter och framtidsutsikter som docenter inom andra fakulteter. Men med hänsyn bland annat till att för närvarande inga docenter finnas inom universitetens juridiska fakulteter synes frågan om inrättande av särskilda forskarstipendier för juris docenter utan alltför stor olägenhet kunna uppskjutas någon tid för att upptagas till definitiv prövning, när övriga frågor rörande de juridiska fakulteternas personalbehov m. m. framdeles komma att behandlas av beredningen.

Då universitetsberedningen beträffande forskarstipendier vid de medicinska fakulteterna stannat vid att i likhet med 1938 års docentutredning föreslå sammanlagt allenast 4 stipendier, har beredningen förutsatt, att den definitiva prövningen av dessa fakulteters behov av forskarstipendier kommer att företagas av de medicinska högskolornas organisationskommitté.

Beredningen vill understryka, att även efter en sådan ökning av antalet forskarstipendier, som här föreslagits, åtskilliga högt kvalificerade docenter kunna bli utan forskarstipendium. Emellertid är vikten av att kompetenskravet strängt vidmakthålles så stor, att beredningen, trots vad nyss anförts, ansett sig böra stanna vid det föreslagna starkt begränsade antalet.

De föreslagna stipendierna böra inrättas successivt. De nu förefintliga forskarstipendierna böra tilldelas de fakulteter och sektioner, vilka deras nuvarande innehavare tillhöra. De nya stipendierna böra ledigförklaras ett om året vid varje fakultet och sektion.

Procedur vid tillsättning av forskarstipendier.

1938 års docentutredning påpekade, att enligt nuvarande bestämmelser ingen ansökningsrätt till forskarstipendium finnes, vilket kan alstra en viss misstämning hos dem, som anse sig ha grundade anspråk på att ifrågakomma men dock ej föreslagits av något ledamot av fakultet eller sektion. En allmän ansökningsrätt vore enligt docentutredningen det principiellt mest tilltalande. Emellertid skulle den kunna medföra besvärliga praktiska konsekvenser genom en stor arbetsbörd för de beredande och tillsättande instanserna. Docentutredningen har därför stannat för en medelväg: »Med bibehållande av den nuvarande rätten för varje fakultets- eller sektionsledamot att föreslå docent till forskarstipendium bör varje docent inom vederbörande fakultet, respektive sektion eller vid Karolinska institutet äga befogenhet att anmäla sin önskan att ifrågakomma till stipendiet. Om en dylik anmälan emellertid skulle medföra en obligatorisk sakkunniggranskning av vederbörandes kompetens, kunde det befaras, att proceduren bleve alltför vidlyftig samt tids- och arbetskrävande. Fakulteten, respektive sektionen eller lärarkollegiet bör därför efter anmälnings-tidens utgång företaga en förberedande granskning av de anmäldas och föreslagnas kompetens och utvälja de tre till synes högst förtjänta. För dessa tre skall vederbörlig sakkunniggranskning anlitas, varpå fakulteten, respektive sektionen eller kollegiet placerar dem i ordning på ett förslag, vilket vid universiteten underställes större konsistoriet. Detta uppsätter en på förslag och översänder förslaget till Kanslern. Vid Karolinska institutet översänder lärarkollegiet sitt förslag direkt till Kanslern.»

Universitetsberedningen vill för sin del helt instämma i detta docentutredningens förslag. Det är ovedersägligt, att nuvarande procedur kan missgynna

en del docenter, genom att de professorer, som representera deras vetenskap, på grund av särskilda orsaker, t. ex. frånvaro från fakultet eller sektion, underlåta att föreslå dem. Det kan även ifrågasättas, om ej sakkunniggranskningarna komma att leda till effektivare utgallring av docenter med tvivelaktig kompetens, om ingen fakultets- eller sektionsledamot genom att väcka förslag a priori har gått i borgen för vederbörande docents kvalifikationer. Någon slappare praxis i fråga om upprätthållande av de höga kraven på kompetens till forskarstipendium torde således ej behöva befaras på grund av den föreslagna ändringen.

Inom beredningen har någon tvekan rått om konsistoriets roll i denna tillsättningsprocedur. Då enligt den nya ordningen de sökandes rangordning prövas redan av fakulteter och sektioner, torde konsistoriets roll ej sällan komma att inskränka sig till ett vidarebefordrande av den lägre instansens förslag. Vid ärendets behandling kan emellertid konsistoriet, eventuellt på grundval av ingivna påminnelser, tjäna som regulator på samma sätt som vid professors- och laboratorstillsättningar. Beredningen förbehåller sig rätt att, om den vid prövning av konsistoriernas verksamhet och befogenheter finner ändringar härvidlag påkallade, taga bestämmelserna på denna punkt under omprövning.

Vad beträffar besvär över beslut rörande forskarstipendium stadgas i 1927 års bestämmelser, § 10, att besvär må anföras hos Kungl. Maj:t över slutligt beslut av Kanslern, att besvärstiden skall räknas från den dag meddelandet om beslutet inkommit till vederbörande rektor, samt att i övrigt klagan ej må föras över beslut i ärende angående forskarstipendium.

Beredningen har tagit under övertvägande i vad mån dessa föreskrifter borde revideras med hänsyn till den delvis ändrade procedur, som föreslås vid tillsättande av forskarstipendium och som bland annat förutsätter en rätt för docent att anmäla, att han vill ifrågakomma till dylikt stipendium. Beredningen har därvid funnit, att det skulle onödigt komplicera tillsättningsproceduren, därest rätt till besvär redan över upprättat förslag av fakultet respektive sektion eller konsistorium respektive lärarkollegium infördes. Den som anmält sig till ledigförklarad stipendium utan att komma på förslag eller erhålla placering i första rummet har ju genom besvär över Kanslerns slutliga beslut möjlighet att få sina synpunkter beaktade.

Allenast i det avseendet bör enligt beredningens mening en ändring vidtagas i besvärreglerna, att besvärstiden räknas från den dag Kanslerns beslut kan anses ha kommit till berörda parters kännedom; som utgångspunkt bör därför tagas den dag beslutet, efter att ha kommit vederbörande rektor tillhanda, av honom anslås på universitetets eller högskolans anslagstavla.

Med hänsyn till ovanstående förslag böra ändringar företagas i de vid kungl. brev till statskontoret den 8 april 1927 fogade bestämmelserna, §§ 1, 4, 5, 6, 10, 11 och 17.

Opponentutdrag.

1938 års docentutredning föreslog, att ersättning för opposition måtte höjas från lägst 200, högst 300 kronor till lägst 300, högst 400 kronor, när den utgår i penningar, och från lägst 6 till högst 8 timmar, när den består i nedsatt undervisningsskyldighet, samt att penningersättning skulle kunna utgå även till stipendierad docent, ej som dittills blott till ostipendierad, då av undervisningsskäl en indragning av undervisningen vore olämplig. Vidare föreslog de sakkunniga i denna utredning, att penningersättning för opposition måtte utgå av särskilt anslag, ej som förut ur de egentligen för andra ändamål avsedda docentstipendiefonderna.

Beredningen har anslutit sig till docentutredningens förslag utom i så måtto, att den anser opponentarvodet böra utgå med lägst 300, högst 500 kronor.

På riksstaten har till och med budgetåret 1940/41 stått upptaget ett särskilt förslagsanslag för ersättning till vissa opponenter vid disputationer. Beredningen finner det i hög grad påkallat att detta anslag återinföres. Emellertid bör anslaget, i motsats till vad tidigare varit fallet, användas till arvoden åt alla opponenter, som ej äro stipendierade docenter och erhålla kompensation för uppdraget i form av nedsatt undervisningsskyldighet, samt till reseersättning och dagtraktamente åt opponenter bosatta å annan ort än den, varest disputationen äger rum.

Stockholms och Göteborgs högskolor.

Docentstipendier.

Beredningen har i enlighet med sina direktiv tagit ställning till behovet av docentstipendier vid Stockholms och Göteborgs högskolor. Då beredningen har att ingående pröva de ekonomiska förutsättningarna i deras helhet för dessa läroanstalters verksamhet, skulle det kunna tänkas, att förslag om statligt bidrag till docentstipendier vid högskolorna ansåges föregripa denna allsidiga undersökning. I anledning härav vill beredningen anföra följande.

De enskilda högskolorna äro illa ställda i fråga om docentstipendier. Vid Stockholms högskola finnas tre stipendier vid den juridiska och fem vid den humanistiska fakulteten, medan antalet professorer vid den förra fakulteten är åtta och vid den senare sjutton. De juridiska stipendierna utgå med 7 000 kronor för år jämte dyrtidstillägg enligt de för fakultetens professorer gällande grunderna. Därjämte utgå under sex, i undantagsfall åtta år stipendietillägg med 2 540 kronor jämte dyrtidstillägg till docenter (dock ej i nationalekonomi) med synnerligen väl styrkt docentkompetens eller kompetens till förordnande såsom fiskal eller ledamot i hovrätt. Humanistiska fakultetens stipendier utgå med 6 000 kronor jämte dyrtidstillägg, för närvarande 2 520 kronor. Ett av

bör ske på grund av personliga förutsättningar och ej betingas av privata ekonomiska resurser.

Beredningen vill i detta sammanhang även erinra om det nordiska docentstipendium, som sedan hösten 1944 tillfaller vartannat år Stockholms och vartannat år Göteborgs högskola. Visserligen fyller detta en speciell uppgift, som ej är fullt analog med vanliga docentstipendierna, men det innebär i sin mån ett statligt bidrag till högskolornas undervisning och erinrar ej blott till namnet om docentstipendier i egentlig mening. I detta avseende ha alltså statsmakterna ställt högskolorna i paritet med statsuniversiteten.

Då behovet av docentstipendier är ännu mera påfallande vid Stockholms och Göteborgs högskolor än vid statsuniversiteten, föreligger samma önskemål att skyndsammast möjligt inrätta nya stipendier vid högskolorna som vid universiteten. Emellertid gäller för de förra i högre grad än för de senare önskvärdheten av att docentinstitutionen utbygges successivt. Högskolornas docenter ha i allmänhet varit tvungna att söka sig till andra yrken, då de ej haft några stipendier att vänta, och ej vågat stanna vid sina akademiska befattningar i samma utsträckning som universitetens ostipendierade docenter. Det är därför nödvändigt, att de erhålla tid att successivt anpassa sig efter den nya situationen. Beredningen vill därför föreslå, att till nästkommande budgetår inrättas endast 5 rörliga docentstipendier vid humanistiska fakulteten vid Stockholms högskola samt 3 vid Göteborgs högskola. Vid juridiska fakulteten vid Stockholms högskola anser sig beredningen ej böra föreslå något statligt docentstipendium, så länge stipendierna i det närbelägna Uppsala stå lediga.

Naturvetenskapliga forskningskommittén har föreslagit omedelbart inrättande av 18 docentstipendier, varav 3 rörliga, vid Stockholms högskolas matematisk-naturvetenskapliga fakultet. Beredningen ansluter sig till detta förslag och förordar även kommitténs förslag till successivt ledigförklarande av stipendierna. I detta sammanhang må erinras om vad som redan framhållits i samband med de föreslagna docentstipendierna vid universitetens matematisk-naturvetenskapliga sektioner, att här avses en fast organisation, medan de föreslagna åtgärderna beträffande övriga fakulteter och sektioner endast innebära ett provisorium.

Beredningen föreslår, att de med statsanslag finansierade docentstipendier vid de fria högskolorna, vilka icke beröras av ett eventuellt förverkligande av naturvetenskapliga forskningskommitténs förslag om ett årligt anslag (900 000 kronor) för matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms högskola, skola ställas till vardera högskolans förfogande genom särskilt anslag under åttonde huvudtiteln. För alla statliga stipendier böra högskolorna i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse de i universitetsstatuterna samt övriga stadganden rörande statsuniversitetens docentstipendier givna föreskrifter,

bland annat bestämmelserna angående familjepension (se nedan sid. 46 ff.). Vid övergång av högskolornas docenter från högskolornas egna docentstipendier till statliga stipendier, bör Kanslern i varje särskilt fall bestämma om den tid, under vilken det statliga stipendiet får innehavas.

Det är beredningens avsikt att framlägga en fullständig plan såväl för framtida statliga åtaganden till stöd för de enskilda högskolorna som för den akademiska undervisningens organisation vid dessa. Denna plan avses att omfatta inrättande av ett antal docentstipendier vid Stockholms och Göteborgs högskolor utöver de i detta betänkande föreslagna.

I de förslag till statliga åtaganden till stöd för docentinstitutionen vid de fria högskolorna, som beredningen övervägt, ingår även utfyllnad av de redan existerande docentstipendierna vid dessa, så att de nå upp till samma belopp som de statliga stipendierna. Högskolorna äga ringa möjlighet att av egna medel verkställa en dylik utfyllnad, och om denna icke äger rum, kommer förhållandet mellan de olika slagen av stipendier att bli svårreglerat. Beredningen anser emellertid, att denna fråga bör upptagas i samband med den allmänna prövningen av statligt stöd till högskolorna och ej i föreliggande betänkande.

Forskarstipendier.

Varken Stockholms eller Göteborgs högskola äger för närvarande forskarstipendier motsvarande statsuniversitetens.

Beredningen anser, att motiven för statligt understöd åt högskolorna i form av forskarstipendier äro desamma som beträffande docentstipendier. Den vill därför föreslå, att forskarstipendier till ett visst antal inrättas av statliga medel vid Stockholms och Göteborgs högskolor. Vid Stockholms högskolas humanistiska fakultet föreligger behov av minst 2 dylika stipendier, vilkas inrättande beredningen föreslår, och vid dess matematisk-naturvetenskapliga fakultet har naturvetenskapliga forskningskommittén föreslagit 4 forskarstipendier, vilket förslag beredningen ansett sig böra biträda. I konsekvens av sin i samband med frågan om docentstipendier vid Stockholms högskolas stats- och rättsvetenskapliga fakultet intagna ståndpunkt, anser sig beredningen icke nu böra föreslå inrättande av något forskarstipendium vid fakulteten, trots att vid denna, i motsats till förhållandet vid universitetens juridiska fakulteter, stipendierade docenter finnas. Vid Göteborgs högskola föreslår beredningen inrättande av 2 forskarstipendier. Beredningen vill till sist framhålla, att, sedan Stockholms och Göteborgs högskolor en längre tid varit försedda med ett tillräckligt antal docentstipendier, ett större behov av forskarstipendier för de humanistiska vetenskapernas del sannolikt kommer att inställa sig.

Avlönings- och pensionsförhållanden för docent- och forskarstipendiater.

1938 års docentutredning har i sitt betänkande behandlat frågan om docentstipendiernas storlek och framfört den uppfattningen, att docentstipendierna måste göras så stora, att de kunna konkurrera med löneförmånerna på närliggande levnadsbanor. Docentstipendierna borde »sättas så högt, att det ej medför en betydande ekonomisk förlust att stanna kvar vid universitetet som docent i stället för att omedelbart söka vinna en befattning med motsvarande eller till och med något lägre kompetenskrav å annan bana, exempelvis som hovrättsassessor, sjukhusläkare eller läroverkslektor». Stipendiet måste enligt docentutredningens uppfattning vara tillräckligt stort för att medgiva skälig levnadsstandard samt möjlighet till familjebildning. Å andra sidan borde det ej nå en sådan storlek, att det kunde verka hämmande på innehavarens håg att i tid söka sig över till annan bana. Efter jämförelse med hovrättsassessorers och läroverkslektorers löneförhållanden framlade docentutredningen det alternativa förslaget om att docentstipendiernas belopp skulle vara antingen 8 000 kronor jämte dyrtidstillägg eller 8 500 kronor jämte rörligt tillägg. I båda fallen beräknades det sammanlagda beloppet till cirka 9 000 kronor för år. Forskarstipendierna föreslogos i analogi härmed höjda till 9 000 kronor jämte dyrtidstillägg.

Sedan docentutredningens betänkande framlades, har genom indexutvecklingen situationen förskjutits i så måtto, att det rörliga tillägget (inberäknat kristillägg) nu utgår med 31 procent i stället för de av docentutredningen beräknade 6 procent. Enligt denna beräkningsgrund skulle ett förverkligande av utredningens förslag leda till ett sammanlagt belopp av 11 120 kronor för år. Universitetsberedningen, som anser docentutredningens motivering och avvägning gentemot assessors- och lektorslönerna alltjämt äga giltighet, har i sina beräkningar hållit sig i närheten av docentutredningens förslag enligt alternativet rörligt tillägg men utgått från det något lägre grundbeloppet 8 400 kronor. Då den emellertid ansett det önskvärt att ekonomiskt kompensera de framstående docenter, vilka utmärkt sig genom forskning eller undervisning och på grund därav erhålla förlängning av stipendietiden efter 4 år, har beredningen föreslagit förhöjning av grundbeloppet till 9 000 kronor från och med det femte stipendieåret. I anslutning till dessa beräkningsgrunder föreslår beredningen forskarstipendiernas grundbelopp till 9 600 kronor.

Docentutredningen framhöll även, att docenternas möjligheter att bereda sig rätt till familjepensioner svävade i fara att försämras, sedan staten 1939 övertagit de universitetens pensionskassor, vilka tidigare kunnat tillgodose docenterna i berörda avseende. Enligt universitetsberedningens mening är det ett angeläget önskemål, att docenterna tillförsäkras tjänste- och familjepension för

att de därmed skola erhålla tryggare arbetsvillkor. Deras insats i forskning och undervisning torde därigenom kunna effektiviseras i ej obetydlig grad. Detta har föranlett beredningen att framlägga förslag till ej blott avlöningsbestämmelser utan även pensionsbestämmelser för docent- och forskarstipendiater.

Nuvarande förhållanden.

Vad i det följande anföres avser i första hand docenter vid filosofisk fakultet vid universitet. Det anförda kan emellertid i tillämpliga delar gälla även docenter inom andra fakulteter.

Docentstipendierna vid de filosofiska fakulteterna, till antalet 29 i Uppsala och 28 i Lund, utgå med belopp av 6 000 kronor vartill komma dyrtids- och kristillägg med för närvarande (december 1945) sammanlagt 43.6 procent; docentstipendiernas faktiska belopp blir alltså för närvarande (6 000 + 2 616 =) 8 616 kronor för år.

Omreglering av docenternas avlöning m. m.

Inledningsvis må framhållas, att den ekonomiska gottgörelse, som för närvarande utgår till docent och som benämnes docentstipendium, delvis är att anse såsom arvode för en docenterna åvilande tjänstgöringsskyldighet, låt vara av begränsad omfattning.

Vid en omreglering av docenternas avlöning kan man tänka sig en lösning enligt ettdera av två alternativ: antingen kan avlöningen bestämmas med tillämpning av någon av gällande löneplaner, varvid inplacering sker i viss lönegrad, eller ock kan nuvarande anordning med en form av arvode bibehållas.

a) Inplacering å löneplan.

Nu gällande avlöningsförfattningar för statens tjänstemän i allmänhet, nämligen civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet, anvisa olika utvägar.

Löneplan A innefattar ordinarie tjänstemän i allmänhet, tillsatta medelst fullmakt eller konstitutorial. Denna löneplan kan enligt sakens natur icke ifrågakomma för befattning såsom docent. Motsvarande gäller löneplan B, som avser vissa tjänstemän i chefsställning.

Löneplan C avser ordinarie tjänstemän, tillsatta medelst förordnande. Hit höra såväl sådana tjänstemän, vilkas förordnande avser viss tid, som sådana, vilka förordnats tills vidare. Ehuru det i och för sig vore tekniskt möjligt att, såsom docentföreningarna föreslagit, anlita löneplan C för avlöande av docent, finner sig beredningen, med beaktande av docentbefattningarnas speciella karaktär, icke böra framställa förslag av angiven innebörd.

Möjligen skulle kunna övervägas att för docenter i vissa fall tillskapa extra ordinarie befattningar å löneplan Eo. Emellertid möta i fråga om en dylik anordning betänkligheter av samma slag, som nyss angivits, varför beredningen ej framställer förslag i sådan riktning.

b) *Bibehållande av arvodesformen.*

Sedan beredningen tagit ovannämnda under a) angivna alternativ i övervägande och därvid funnit, att inplacering av docenterna å löneplan C eller Eo icke bör ifrågakomma, har beredningen stannat vid att föreslå, att docenternas avlöningsförhållanden böra regleras inom ramen av nuvarande anställningsform, d. v. s. på det sätt, att den ekonomiska gottgörelsen till docenterna alltjämt behåller den karaktär, som angives med benämningen docentstipendium. I enlighet med vad som tidigare framhållits såsom önskvärt, föreslår emellertid beredningen den förändringen, att även pensionsrätt införes.

Under återopande av det anförda får beredningen framlägga nedanstående

Förslag till avlönings- och pensionsbestämmelser för vissa docent- och forskarstipendiater.¹

1. Förevarande bestämmelser hava avseende å docent vid universitet eller karolinska mediko-kirurgiska institutet, vilken innehar docentstipendium eller forskarstipendium.

2. Docentstipendium utgår med 8 400 kronor för år räknat. För docent, som innehaft docentstipendium under fyra år och i vederbörlig ordning utses att under ytterligare viss tid innehava dylikt stipendium, skall dock stipendiet från och med femte året utgå med 9 000 kronor för år räknat.

Forskarstipendium utgår med 9 600 kronor för år räknat.

3. Å stipendium, som avses i 2 punkten, utgå rörligt tillägg och kristillägg enligt de grunder, som i sådant avseende gälla för befattningshavare med lön enligt civila avlöningsreglementet.

4. Här avsedd docent äger årligen i stället för semester åtnjuta ferier på tider, som i vederbörande stadga föreskrivas.

I fråga om docent- eller forskarstipendiums åtnjutande under tiden för docent meddelad tjänstledighet samt under avstängning från tjänstgöring m. m. ävensom beträffande begravningshjälp m. m. skola bestämmelserna i 12—15 §§, 18 § och 40 § civila avlöningsreglementet äga motsvarande tillämpning. Härvid skall så anses, som om docent tillhörde löneklassen 24, därest honom tillkommande stipendium utgår med 8 400 kronor, löneklassen 25, därest stipendiet utgår med 9 000 kronor, och löneklassen 26, därest stipendiet utgår med 9 600 kronor.

¹ Nedanstående bestämmelser avses skola utfärdas av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande.

5. Docent, som avses i dessa bestämmelser, skall i tjänste- och familjepensionshänseende vara underkastad de stadganden, som enligt allmänna tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet gälla i fråga om tjänsteman, som tillsättes medelst förordnande för begränsad anställningstid och för vilken i pensionshänseende tillämpas de för tjänstemän i lönegraden A 24 meddelade bestämmelserna.

6. Kungl. Maj:t meddelar i särskild ordning föreskrifter rörande docentstipendiats rätt att med sin befattning såsom docent förena annan befattning eller annat uppdrag,

förening med docentstipendium av annat stipendium eller av avlöning eller arvode för viss befattning,

docentstipendiats undervisningsskyldighet samt tjänstgöringsskyldighet i övrigt, inberäknat befrielse i särskilda fall från den docentstipendiat åvilande undervisningsskyldigheten,

docentstipendiums utgående, då docent för vetenskapligt ändamål uppehåller sig annorstädes än vid vederbörande lärosäte, ävensom

ersättning till docent vid vikariat å professors- eller annan akademisk lärarbefattning.

Beträffande de särskilda punkterna i ovannämnda förslag får beredningen anföra följande.

1. Förevarande bestämmelser ha i detta sammanhang ansetts böra begränsas att avse universiteten och karolinska institutet. Spörsmålet synes emellertid i princip likartat jämväl beträffande docenterna vid de tekniska högskolorna, lantbrukshögskolan och skogshögskolan.

2. Enligt här ovan framlagda förslag skulle docentstipendium, inberäknat nuvarande rörligt tillägg och kristillägg, komma att utgå under 1—4 åren med $(700 + 217 =)$ 917 kronor samt under 5—7 åren med $(750 + 232 =)$ 982 kronor för månad (före pensionsavdrag). Forskarstipendium, beräknat på samma sätt, komme att utgå med $(800 + 248 =)$ 1 048 kronor för månad.

Till jämförelse erinras i detta sammanhang, att begynnelseavlöning för lektor å lägsta förekommande ortsgrupp (C-ort) utgör i runt tal 1 000 kronor för månad, medan begynnelseavlöningen för laborator är 1 066 kronor (båda före pensionsavdrag).

3. Såsom av det föregående framgår är den nuvarande sammanlagda tilläggsprocenten 31, fördelad med 15 procent såsom rörligt tillägg och 16 procent såsom kristillägg.

4. Med hänsyn till att docenternas avlöningsbestämmelser förutsatts skola meddelas fristående från vederbörande avlöningsreglemente torde allenast vissa särskilda, i civila avlöningsreglementet meddelade föreskrifter böra göras tillämpliga på docent- och forskarstipendiater. Hit höra i första hand bestämmelser rörande ferier samt olika slag av ledighet med därtill hörande regler för

löneavdrag. Förmån av sjukvård synes icke i nuvarande läge böra medgivas; däremot har rätt till begravningshjälp ansetts böra medtagas.

Beträffande de för bestämmande av tjänstledighetsavdrag föreslagna jämförelselöneklasserna, den 24:e—den 26:e, må framhållas, att det ovannämnda månadsbeloppet av 917 kronor något överstiger 24 löneklassen å F-ort (912:—), medan beloppet 982 kronor något understiger 25 löneklassen å G-ort (990:—). Månadsbeloppet för forskarstipendium, 1 048 kronor, är något högre än 26 löneklassen å G-ort (1 044:—). Sjukavdraget för dag (A-avdrag) är, bortsett från därå belöpande rörligt tillägg och kristillägg, i 24 löneklassen 4: 20, i 25 löneklassen 4: 50 och i 26 löneklassen 5 kronor. Det förutsättes, att införandet av reglerande bestämmelser rörande tjänstledighetsavdrag kompletteras av i instruktionsväg meddelade föreskrifter rörande skyldighet för docent att göra vederbörlig framställning om tjänstledighet vid mera avsevärt förfall på grund av sjukdom m. m. Förslag angående lydelsen av sådana föreskrifter kommer senare att avgivas av beredningen.

5. Såsom ett starkt önskemål har betecknats att kunna bereda docenterna familjepensionsrätt i denna egenskap. Det i förevarande punkt framställda förslaget torde kunna innebära en framkomlig väg härutinnan. Förutsättning för ett medgivande angående familjepensionsrätt bör emellertid självfallet vara, att även frågan om tjänstepensionsrätten regleras.

Förebilden till förslaget på denna punkt har varit de pensionsbestämmelser, som gälla för ordinarie tjänstemän, tillsatta medelst förordnande för begränsad anställningstid. Sådana tjänstemän äro exempelvis sakkunnig vid Konjunkturinstitutet och professor i målning, teckning eller skulptur vid Konsthögskolan. Högsta medgivna anställningstid i vederbörande befattning är härvid 10 år. Under anställningstiden är vederbörande tjänsteman underkastad allmänna tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet och har följaktligen att å sin lön vidkännas tjänste- och familjepensionsavdrag. Övergår han vid anställningstidens slut till annan pensionsberättigande statstjänst, från vilken han i sinom tid avgår med pension eller vilken han på grund av dödsfall frånträder, fortlöper tjänsteårsberäkningen för pension under tiden för innehavet av den nya tjänsten. Avgår nu avsedd tjänsteman vid den begränsade anställningstidens slut ur statens tjänst, är han under vissa förutsättningar försäkrad till erhållande av tjänstepension vid 65 års ålder; avlider tjänsteman under loppet av den begränsade anställningstiden, erhålla hans efterlevande familjepension.

Laborator vid universitet följer i pensionshänseende de för lönegraden A 26 gällande bestämmelserna. I fråga om här avsedda docenter har lönegraden A 24 ansetts lämplig såsom jämförelsegrad. I sistnämnda lönegrad är tjänstepensionsavdraget 315 och familjepensionsavdraget 285 kronor för år. Den faktiskt utgående årliga avlöningen till docent vid första tillträddande av docentstipendium skulle således i nuvarande indexläge bliva (8 400 + 2 604—600=)

10 404 kronor. Motsvarande begynnelseavlöning för lektor å C-ort är (9 165 + 2 838—741=) 11 262 kronor.

6. För närvarande gälla vissa av Kungl. Maj:t den 6 juni 1925 (med däri senare vidtagna ändringar) meddelade bestämmelser angående arvoden åt vikarierande akademiska lärare samt beträffande docentstipendier. Nämnda bestämmelser synas böra revideras, bland annat med avseende å de stadganden, som motsvara i detta förslag behandlade förhållanden. Lämpligt synes vara att erforderliga bestämmelser av övervägande instruktionsnatur — av vilka en del icke torde behöva underställas riksdagen — sammanföras för sig, fristående från de allmänna avlönings- och pensionsbestämmelserna. En hänvisning härtill har intagits i 6 punkten av förevarande förslag. Beträffande ersättning vid vikariat å professorsbefattning m. m. framlägger beredningen i det följande ett förslag, som det emellertid är beredningens avsikt att på vissa punkter komplettera. Vad i övrigt angår de i 6 punkten avsedda förhållandena, torde särskilt förslag härutinnan framdeles böra utarbetas.

I fråga om övergången till de föreslagna avlönings- och pensionsbestämmelserna vill beredningen framhålla, att beredningen utgår ifrån att de nya stipendiebeloppen skola tillämpas omedelbart efter det de nya bestämmelserna trätt i kraft, även i sådana fall då allenast kort tid återstår av den tid, för vilken nu utgående docentstipendium tilldelats docent. Beträffande pensionsförmånen torde övergångsförhållandena böra framdeles underkastas närmare överväganden. I förevarande sammanhang vill beredningen inskränka sig till att uttala det önskemålet, att möjlighet att bliva underkastad de nya pensionsbestämmelserna måtte i görligaste mån öppnas för sådana docenter, som omedelbart före dessa bestämmelsers ikraftträdande inneha docentstipendium enligt för närvarande gällande föreskrifter och som övergå på de nya avlöningsbestämmelserna. Uppkommande frågor om tillgodoräkning av tjänstgöringstid före övergången torde härvid böra prövas i den ordning, som avses i 17 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet.

Förslag till bestämmelser rörande ersättning vid vikariat å professors- eller annan akademisk lärarbefattning.¹

1. De nedan i 2—5 punkterna meddelade bestämmelserna hava avseende å docent vid universitet eller karolinska mediko-kirurgiska institutet, vilken, utan att innehava avlönad anställning vid sidan av sin docentbefattning, såsom vikarie uppehåller akademisk lärarbefattning vid någon av nämnda institutioner.

2. Docent, som innehar docentstipendium och som förordnas att såsom vikarie uppehålla professorsbefattning, skall utöver honom enligt gällande

¹ Nedanstående bestämmelser avses skola utfärdas av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande.

bestämmelser tillkommande docentstipendium åtnjuta särskilt arvode av 1 440 kronor för år räknat; dock att nämnda arvode, efter det vikariatsförordnandet pågått minst ett år i följd, må utgå med 2 160 kronor för år räknat. Å särskilt arvode, som nu sagts, utgå ej rörligt tillägg och kristillägg.

Docent, som innehar forskarstipendium och som förordnas att såsom vikarie uppehålla professorsbefattning, skall, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda förordnat, utöver honom tillkommande forskarstipendium åtnjuta särskilt arvode av 1 440 kronor för år räknat, varå rörligt tillägg och kristillägg ej må utgå.

3. Förordnas docent, som innehaft men icke längre innehar docentstipendium, att såsom vikarie uppehålla professorsbefattning, skall vikariatsarvode till honom utgå med 9 840 kronor för år räknat, där docentstipendiet utgått med 8 400 kronor, och med 10 440 kronor för år räknat, där stipendiet utgått med 9 000 kronor; dock att vikariatsarvodet efter det förordnandet pågått minst ett år i följd må utgå med ett med 720 kronor förhöjt belopp, för år räknat. Å den del av nu angivet vikariatsarvode, som motsvarar beloppet av tidigare innehaft docentstipendium, utgå rörligt tillägg och kristillägg efter samma grunder, som gälla i fråga om dylika tillägg å sådant stipendium.

4. Förordnas docent, som icke är eller varit innehavare av docentstipendium, att såsom vikarie uppehålla professorsbefattning, skall vikariatsarvode till honom utgå med 9 840 kronor för år räknat; dock att vikariatsarvodet må utgå med ett med 720 kronor förhöjt belopp, där förordnandet pågått minst ett år i följd, och med ett med ytterligare 720 kronor förhöjt belopp, sedan förordnande av ifrågavarande slag innehaft under sammanlagt minst fyra år. Å den del av nu angivet vikariatsarvode, som motsvarar docentstipendiums begynnelsebelopp, eller 8 400 kronor, utgå rörligt tillägg och kristillägg efter samma grunder, som gälla i fråga om dylikt tillägg å docentstipendium.

5. Kungl. Maj:t bestämmer i särskild ordning de grunder, enligt vilka ersättning må utgå till docent, som förordnas att såsom vikarie uppehålla annan akademisk lärarbefattning än professorstjänst.

6. Uppehålles vikariat å professors- eller annan akademisk lärarbefattning vid universitet eller karolinska institutet av annan person än som avses i 2—5 punkterna ovan, bestämmes ersättning för vikariatet av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall.

7. Vid vikariat å annan ort än stationeringsorten må traktamentsersättning eller, i förekommande fall, ersättning för flyttningskostnad, kunna utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Beträffande de särskilda punkterna i ovannämnda förslag får beredningen anföra följande.

1. Förevarande bestämmelser ha i detta sammanhang ansetts böra begränsas att avse universitetet och karolinska institutet. Spörsmålet synes emeller-

tid i princip likartat jämväl beträffande docenterna vid de tekniska högskolorna, lantbrukshögskolan och skogshögskolan.

2. Den särskilda ersättning, som bör tillkomma docent med docentstipendium vid vikariat å professorsbefattning, har skäligen ansetts böra bestämmas med utgångspunkt från en vikariatsersättning av 3 kronor för dag jämte därå belöpande rörligt tillägg och kristillägg å tillhopa 31 procent, alltså sammanlagt i runt tal 4 kronor för dag, eller 120 kronor för månad respektive 1 440 kronor för år. Med hänsyn till det avbräck för forskargärningen, som långvarigt vikariat å professorsbefattning innebär, har det särskilda vikariatsarvodet ansetts böra efter ett års vikariat höjas med 50 procent eller till 2 160 kronor för år räknat. Den sammanlagda ersättningen till en nystipendierad docent, som första gången bestrider vikariat å professorsbefattning, skulle sålunda, för år räknat, uppgå till $(8\ 400 + 2\ 604 + 1\ 440 =)$ 12 444 kronor. En docent med slutavlöning och minst ett års professorsvikariat skulle åtnjuta $(9\ 000 + 2\ 790 + 2\ 160 =)$ 13 950 kronor. Erinras må, att professors begynnelseavlöning utgör för närvarande 15 794 kronor för år. Samtliga dessa belopp äro beräknade utan att pensionsavdrag gjorts.

För de relativt sällsynta fall, då forskarstipendiat behöver tagas i anspråk såsom vikarie å professorsbefattning, har den särskilda ersättning, som bör utgå under vikariatet, föreslagits till 1 440 kronor. Med hänsyn till att forskarstipendiat i motsats till docentstipendiat ej är skyldig att åtaga sig vikariat å professorstjänst har emellertid någon höjning av nyssnämnda belopp till 2 160 kronor icke ansetts böra föreslås. Såsom av författningstexten framgår, förutsettes Kungl. Maj:t i särskilt fall kunna besluta avvikelser från nu angivna ersättningsgrunder beträffande forskarstipendiat.

3. Det har ansetts skäligt, att docent, som innehaft men icke längre innehar docentstipendium, vid vikariat å professorsbefattning kommer i åtnjutande av en sammanlagd ersättning motsvarande dels beloppet av innehaft docentstipendium, inberäknat rörliga tilläggsförmåner härå, dels det i 2 punkten omnämnda särskilda arvodet. Ersättningen har i enlighet härmed satts till 9 840 respektive 10 440 kronor, med möjlighet till höjning till 10 560 respektive 11 160 kronor efter minst ett års vikariat i följd.

Då rörligt tillägg och kristillägg av beredningen föreslås skola utgå å docentstipendium, böra sådana tillägg utgå å den del av nu ifrågavarande ersättning, som motsvarar beloppet av tidigare innehaft docentstipendium. I den del av ersättningen, som motsvarar det i 2 punkten angivna särskilda arvodet, äro rörliga tilläggsförmåner redan inräknade.

4. Docentstipendium utgår, enligt av beredningen föreslagna avlöningsbestämmelser, under de fyra första åren av stipendietiden med 8 400 kronor för år räknat jämte rörliga tilläggsförmåner. Docent, som icke förut innehaft docentstipendium, har ansetts böra vid vikariat å professorsbefattning komma i åtnjutande av ersättning motsvarande dels docentstipendiums begynnelse-

belopp 8 400 kronor, dels rörligt tillägg och kristillägg därå, dels ock förutnämnda särskilda arvode å 1 440 kronor, varför vikariatsarvodet bortsett från tillägg satts till 9 840 kronor. Förhöjning med 720 kronor synes härjämte böra äga rum efter ett års förordnande på sätt som föreslagits under punkt 3. Härutöver har emellertid ytterligare förhöjning med enahanda belopp ansetts böra föreslås för sådan vikarie, som innehåft förordnande såsom professorsvikarie under så lång tid som motsvarar den första perioden för docentstipendium, eller sammanlagt minst fyra år.

5. Här avses befattningar tillhörande den s. k. laboratorgraden. Förslag om ersättning för vikariat å dylika befattningar har ansetts icke böra framläggas i förevarande sammanhang. Viss reglering av frågan i författningväg torde emellertid framdeles kunna ske.

6. De i 2—5 punkterna intagna bestämmelserna ha begränsats att avse de fall, då docent vid universitet eller Karolinska institutet, utan att innehava avlönad anställning vid sidan av sin docentur, uppehåller vikariat å professors- eller annan akademisk lärarbefattning. Då annan person uppehåller sådant vikariat, synes Kungl. Maj:t böra i varje särskilt fall bestämma den ersättning, som bör utgå. Hit höra exempelvis fall, då lektor vid högre allmänt läroverk, vare sig han tillika är docent eller icke, bestrider vikariat av ifrågasvarande slag.

7. I vissa fall, då vikariat å professors- eller annan akademisk lärarbefattning fullgöres å annan ort än vederbörande vikaries egen stationeringsort, kan behov uppkomma att medge förmån motsvarande tjänstgöringstraktamente eller, vid långvariga förordnanden, ersättning för flyttningkostnad. Närmare föreskrifter härutinnan torde böra meddelas av Kungl. Maj:t i särskild ordning.

Författningsförslag.

Kungl. Maj:ts nådiga statuter för universiteten i Uppsala och Lund den 28 januari 1916.

§ 73.

1. Den, som — — — avgiva yttrande. Om den sökande ej avlagt disputationssprov eller, om han avlagt sådant och detta ej med avseende å författandet bedömts med lägst betyget Med utmärkt beröm godkänd, åligger det betygsnämnden i den fakultet eller för den ämnesgrupp, vari förordnandet sökes, att avgiva yttrande över den sökandes skicklighet till befattningen.

Fakultet eller — — — särskild sakkunnig.

§ 74.

1. Om docent — — — från docentförordnandet. Dock må han även efter avflyttningen kvarstå som docent under viss tid, därest detta prövas för universitetet nyttigt eller Kanslern eljest av särskilda skäl, efter vederbörande fakultets eller sektionens hörande, medger honom rätt att behålla sitt förordnande.

§ 114.

1. Professor är — — — sin vetenskap. Samma skyldighet åligger de övriga universitetslärare, som av Kanslern förordnas att förrätta examination.

2. Kanslern bestämmer, efter förslag av vederbörande fakultet och sedan det mindre konsistoriet yttrat sig, huru undervisnings- och examinationsskyldighet må fördelas mellan examinatorer i samma eller närbesläktade vetenskapsgrenar.

§ 122.

1. Disputationssprov, som avlagts för vinnande av doktorsgrad eller erhållande av lektorsbefattning vid allmänt läroverk, skall av fakulteten bedömas beträffande såväl författandet som försvaret av avhandlingen, och skall fakulteten efter förslag av betygsnämnd, som i mom. 2 sägs, avgiva särskilda vitsord, över författandet med något av följande betyg: berömlig, med utmärkt beröm godkänd, med beröm godkänd, icke utan beröm godkänd, godkänd, icke godkänd, samt över försvaret med något av följande betyg: utmärkt, mycket tillfredsställande, tillfredsställande, icke tillfredsställande.

2. Inom var — — — för honom.

Betygsnämnden sammanträder på kallelse av dekanus samt under ordförandeskap av denne eller den medlem av nämnden han därtill förordnar.

Fakultetsopponenten skall efter varje disputationssakt till vederbörande betygsnämnd avgiva skriftligt eller muntligt yttrande över avhandlingen, vilket yttrande dock ej bör innehålla förslag till betyg. Fakultetsopponenten vare ock skyldig att, om betygsnämnden så önskar, närvara vid nämndens överläggningar.

3. Det åligger den eller de ledamöter av fakulteten som företräda det ämne, vari disputationssprovet avlagts, att vid den slutliga behandlingen av ärendet till protokollet avgiva motiverat yttrande såväl över författandet som över försvaret av avhandlingen.

Beredningen förutsätter, att motsvarande ändringar införas i Kungl. Maj:ts nådiga stadgar för Karolinska mediko-kirurgiska institutet den 28 januari 1916.

Kostnader.

I. Docentstipendier vid universiteten och Karolinska institutet.

Uppsala universitet.

Fakultet (sek.)	Nuv. antal	Föreslaget antal
Teologiska	4	6
Juridiska	3	3
Medicinska	5	5
Humanistiska sektionen	17	27
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen	12	24
	<u>41</u>	<u>65</u>

Anslaget för nuvarande 41 stipendier är 246 000 kronor. Kostnaden för föreslagna 65 stipendier blir, om 35 stipendier beräknas utgå med 8 400 kronor och 30 stipendier med 9 000 kronor = 564 000 kronor.

Lunds universitet.

Fakultet (sek.)	Nuv. antal	Föreslaget antal
Teologiska	4	6
Juridiska	3	3
Medicinska	5	5
Humanistiska sektionen	17	27
Matematisk-naturvetenskapliga sektionen	11	22
	<u>40</u>	<u>63</u>

Anslaget för nuvarande 40 stipendier är 240 000 kronor. Kostnaden för föreslagna 63 stipendier blir, om 33 stipendier beräknas utgå med 8 400 kronor och 30 stipendier med 9 000 kronor = 547 200 kronor.

Karolinska institutet.

Nuvarande antal 5. Föreslaget antal 5. Anslaget är för närvarande 30 000 kronor. Om 3 stipendier beräknas utgå med 8 400 kronor och 2 stipendier med 9 000 kronor blir kostnaden 43 200 kronor.

II. Forskarstipendier vid universiteten och Karolinska institutet.

	Nuv. antal	Föreslaget antal
Uppsala universitet	3	10
Lund universitet	3	10
Karolinska institutet	1	2
	<hr/>	<hr/>
	7	22

Anslaget för nuvarande 7 stipendier är 49 000 kronor. Kostnaden för föreslagna 22 stipendier blir 211 200 kronor.

III. Docent- och forskarstipendier vid de enskilda högskolorna.

Några statliga dylika stipendier finnas icke för närvarande.

Stockholms högskola.

Om av föreslagna 23 *docentstipendier* 13 beräknas utgå med 8 400 kronor och 10 med 9 000 kronor, blir kostnaden 199 200 kronor.

Kostnaden för föreslagna 6 *forskarstipendier* blir 57 600 kronor.

Göteborgs högskola.

Om av föreslagna 3 *docentstipendier* 2 beräknas utgå med 8 400 kronor och 1 med 9 000 kronor, blir kostnaden 25 800 kronor.

Kostnaden för föreslagna 2 *forskarstipendier* blir 19 200 kronor.

Anm. till I—III: I intet fall har å utgående eller föreslagna docent- eller forskarstipendier medräknats rörliga tilläggförmåner.

Det bör observeras, att naturvetenskapliga forskningskommittén (stat. off. utr. 1945: 48) i sitt förslag upptagit samma antal docent- och forskarstipendier för de naturvetenskapliga ämnena som nu föreslås av beredningen men att vid beräkningen av kostnaden de *nuvarande* beloppen lagts till grund.

IV. Övriga ändamål.

Kostnader för övriga av beredningen föreslagna ändamål synas vederbörande myndigheter böra beräkna i samband med avgivande av yttrande över detta betänkande.

Uppgifter rörande docenternas ställning åren 1900–1945.

1. Uppsala universitet.

Teologiska fakulteten.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	3	1	32.3	44	42.5
1905	4	4	29.3	36	44.7
1910	4	4	33	37	42.3
1915	6	4	36	32	42
1920	10	4	30.5	33.7	44.3
1925	9	4	32.5	33	43
1930	8	4	33.5	34.7	41.7
1935	11	4	35	34.5	42.7
1940	13	4	35.5	32.5	41.1
1945	12	4	35	36	43.3

Juridiska fakulteten.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	4	2	33.2	—	33.5
1905	4	2	29.5	29	33.2
1910	4	2	30	27.5	34
1915	3	3	27.6	29.3	33.4
1920	4	3	28.5	29.3	32.8
1925	4	3	28.7	30	34.2
1930	5	2	32	28.5	34.1
1935	5	3	30.6	29.3	35.3
1940	2	1	31	31	36.4
1945	—	—	—	—	38.3

Humanistiska sektionen.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	32	7	30.8	—	39.1
1905	37	8	31.2	35.6	40.1
1910	35	12	30.7	35.8	37.5
1915	34	13	29.8	32.9	37
1920	38	7	31.2	34.8	38.8
1925	41	17	30.6	32.5	39.7
1930	44	15	32.9	33.4	40.5
1935	48	16	32.1	32.5	44.1
1940	52	17	32.8	33.1	44.7
1945	59	16	33.7	35.3	42.8

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	17	4	29.2	32.8	40.5
1905	17	5	29.1	34.2	41
1910	20	9	28.2	32.4	41.5
1915	18	9	28.3	31.4	41.5
1920	24	8	29	32	41.3
1925	26	11	31.8	32.2	40.7
1930	26	12	33.1	34.8	40.5
1935	30	12	32.9	34.8	40.2
1940	36	12	32.9	35.4	39.7
1945	35	11	32.6	33.2	39.1

2. Lunds universitet.

Teologiska fakulteten.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	5	2	34	38	43
1905	4	2	30.5	37	39.5
1910	3	3	29	33	39.1
1915	4	3	31.5	32	40
1920	7	2	33.8	34.5	39.6
1925	5	—	35.2	—	38.5
1930	8	3	34.6	31.6	37.7
1935	8	3	34.3	32.3	36.7
1940	9	4	35.6	37	38.6
1945	10	4	35.7	34.2	38.8

Juridiska fakulteten.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	5	2	33	40	31.8
1905	4	2	32.7	32	40
1910	3	3	32	35	35
1915	3	2	31.6	30	34.5
1920	2	2	28	28	33.8
1925	2	2	33.5	34	33.8
1930	1	1	35	36	34.5
1935	2	1	35	36	37.8
1940	2	2	28.5	30	38
1945	1	—	28	—	40.1

Humanistiska sektionen.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	20	5	28.8	30	42.2
1905	17	6	28.8	33	39.6
1910	25	9	30.5	34	39.1
1915	26	12	30.4	33	38.5
1920	26	10	30.5	33.3	39.4
1925	26	14	33.3	38	39.4
1930	28	15	32.9	34.4	39.2
1935	38	16	33.1	33.8	39
1940	36	14	32	32.7	39.2
1945	41	16	32.8	33.3	39.6

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	18	5	30.3	35.4	42.6
1905	9	3	30	32	46.1
1910	14	4	32.7	32.5	44.4
1915	15	8	32.1	33.3	41.2
1920	19	5	30.3	31.2	39.5
1925	23	10	30.1	30.8	41.1
1930	25	9	31.8	33.3	41.1
1935	24	9	30.4	32.3	41.3
1940	32	11	31.9	35.5	40.7
1945	36	11	32.6	33.7	39.8

3. Stockholms högskola.

Stats- och rättsvetenskapliga fakulteten.

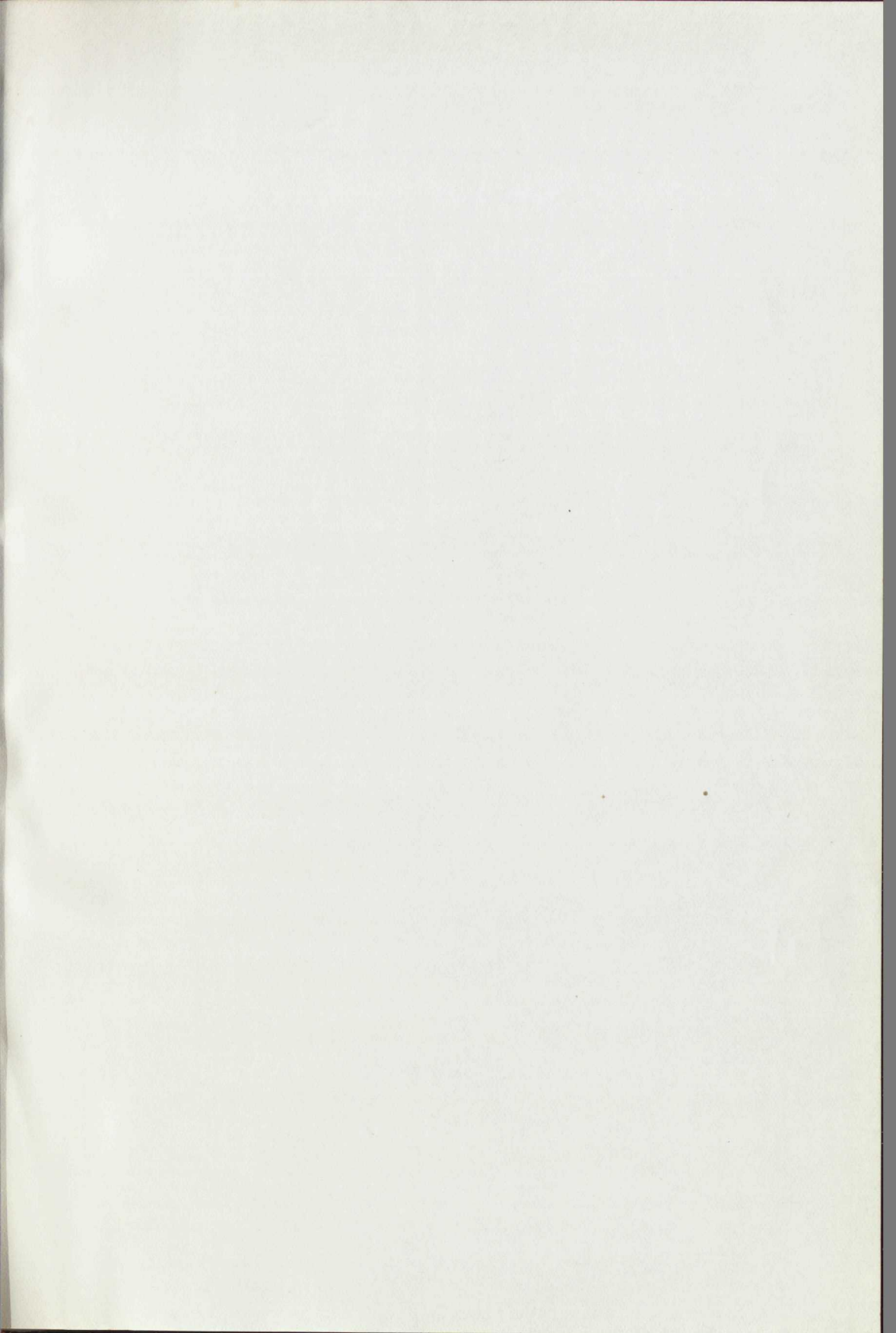
Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	—	—	—	—	—
1905	—	—	—	—	—
1910	4	—	33.5	—	36.1
1915	4	—	29.7	—	37.5
1920	5	—	29.2	—	37.2
1925	5	—	29.2	—	37
1930	4	2	30	32	38
1935	5	2	30.2	33.5	35.7
1940	7	3	30.4	33.6	37.3
1945	6	3	35	33.3	38

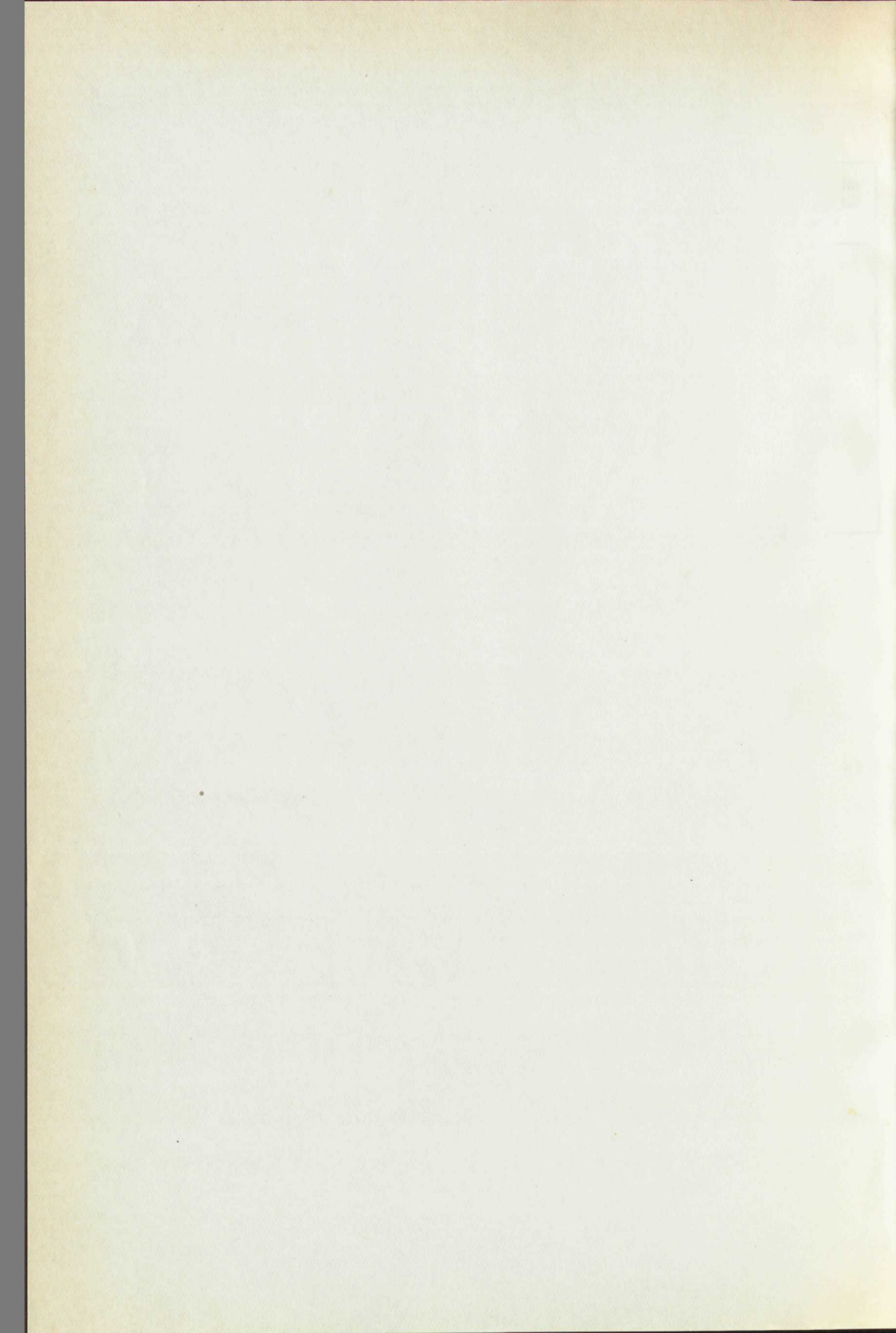
Humanistiska fakulteten.

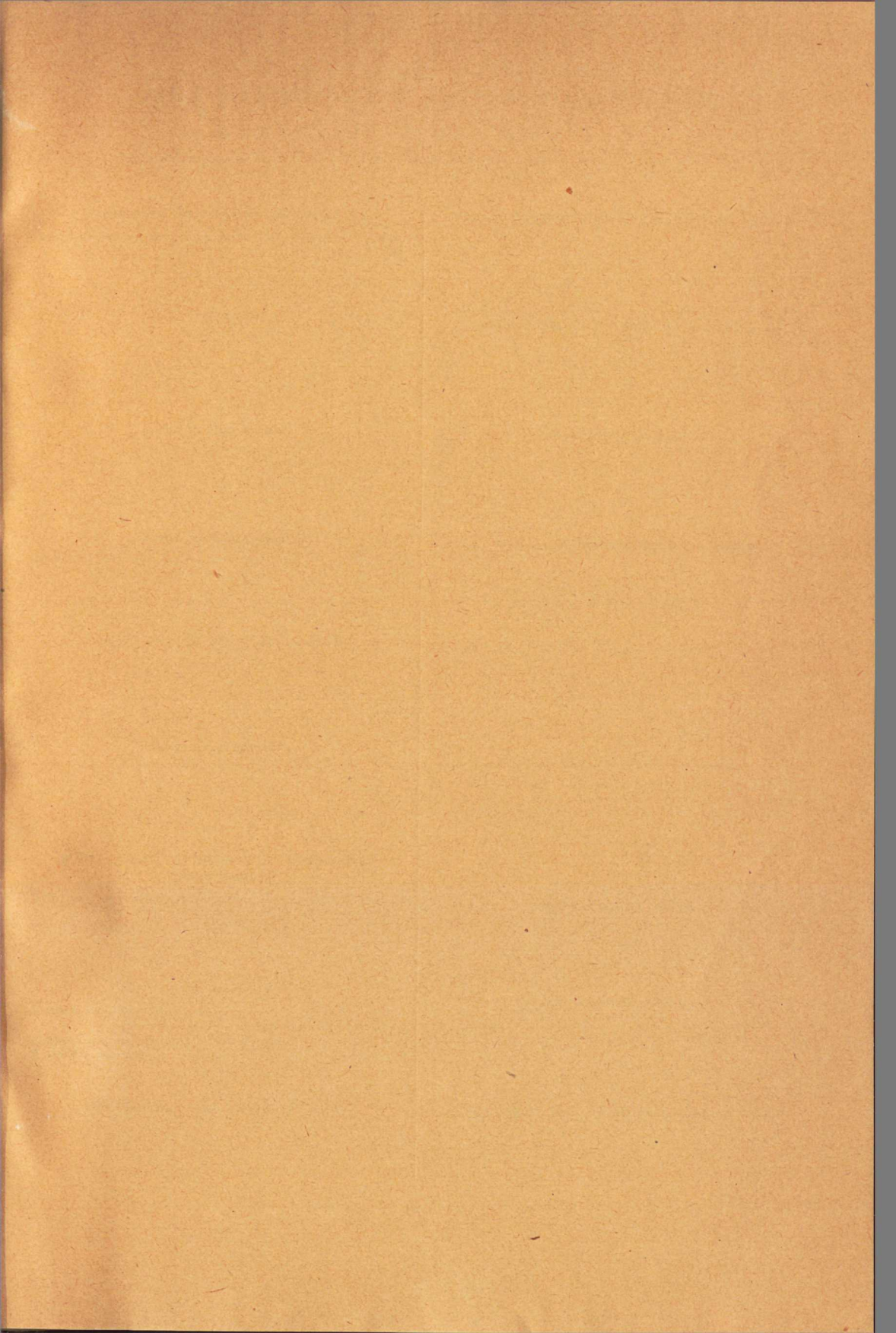
Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	—	—	—	—	—
1905	—	—	—	—	—
1910	—	—	—	—	—
1915	—	—	—	—	—
1920	4	—	28	—	40.6
1925	7	1	32.3	25	40.6
1930	17	1	30.1	29	38.8
1935	30	1	30.4	33	40.8
1940	41	1	34.2	36	41.4
1945	56	5	34.3	30.4	41.4

4. Göteborgs högskola.

Vårterminen	Antalet docenter	Antalet docentstipendiater	Medelålder för utnämning till docent	Medelålder för tillträde till docentstipendium	Medelålder för utnämning till professor
1900	5	—	32	—	37.6
1905	8	—	36	—	37
1910	12	—	30	—	37.1
1915	12	—	30	—	39.3
1920	13	1	32	29	37.7
1925	12	3	33	32	39.4
1930	17	2	33	33	40.3
1935	23	1	33.5	27	41
1940	28	4	32.5	27	43
1945	24	6	34	30.5	44.5

Statens offentliga utredningar 1946

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Dödföddheten och tidigdödligheten i Sverige. Dess samband med nativitetens minskning och dess förhållande vid olika former av förlossningsvård samt dess socialmedicinska och befolkningspolitiska betydelse. [2]

Betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag till allmänna barnbidrag m. m. [5] Bilagor. [6]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till ändrade grunder för flottning-lagstiftningen m. m. [3]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande ang. rundradion i Sverige. Dess aktuella behov och riktlinjer för dess framtida verksamhet. [1]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

1941 års lärarlönesakkunniga. Betänkande med förslag till boställsordning för folkskolans lärare m. m. [8]

1945 års universitetsberedning. 1. Docentinstitutionen. [9]

Försvarsväsen.

Betänkande med förslag ang. uniformspliktens omfattning för viss personal vid försvarsväsendet. [4]

Betänkande och förslag rörande åtgärder för att begränsa antalet kontraktsanställt manskap inom krigsmakten. [7]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.